

POLSKA AKADEMIA NAUK
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa

SPRAWOZDANIE
z działalności naukowej IRWiR PAN
w 2011 roku

Warszawa, luty 2012 r.

SPIS TREŚCI

I. ORGANIZACJA INSTYTUTU	3
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA INSTYTUTU	4
SIECI BADAWCZE	6
UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW BADAŃ	8
PRACE EKSPERCKIE I OPINIE DLA PRAKTYKI GOSPODARCZEJ	10
KONFERENCJE ZORGANIZOWANE LUB WSPÓLORGANIZOWANE PRZEZ INSTYTUT	12
WYKŁADY I REFERATY WYGŁOSZONE W KRAJU I ZA GRANICĄ	14
NAGRODY I WYRÓŻNIENIA UZYSKANE PRZEZ PRACOWNIKÓW IRWIR	28
PUBLIKACJE INSTYTUTU	29
III. GŁÓWNE WYNIKI BADAŃ PROWADZONYCH W INSTYTUCIE W 2011 ROKU	32
POLITYKA ROLNA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH	32
LUDNOŚĆ WIEJSKA	33
ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	34
PRZESTRZENNE ZRÓŻNICOWANIE OBSZARÓW WIEJSKICH	37
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA WSI	38
ZMIANY ZACHODZĄCE W ROLNICTWIE POLSKIM	39
SPOŁECZNY ROZWÓJ WSI	40
MŁODZIEŻ WIEJSKA A EDUKACJA	42
IV. PROJEKTY BADAWCZE „GRANTY”	44
PROJEKTY BADAWCZE „GRANTY” REALIZOWANE W INSTYTUCIE	44
PROJEKTY BADAWCZE „GRANTY” ZAKOŃCZONE W 2011R.	45
V. WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ	56
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WSPÓŁPRACY Z ZAGRANICĄ	56
CHINY	57
ROSJA	57
WĘGRY	58
RUMUNIA	58
POZOSTAŁE FORMY WSPÓŁPRACY Z ZAGRANICĄ	58
VI. SEMINARIA OGÓLNOKRAJOWE W IRWIR PAN	59
VII. ANEKS - WYKAZ PUBLIKACJI ZA 2011 ROK	62

I. ORGANIZACJA INSTYTUTU

Dyrektor

- prof. dr hab. Andrzej ROSNER

Zastępca Dyrektora ds. Naukowych

- dr hab. Katarzyna ZAWALIŃSKA

Zastępca Dyrektora ds. Ogólnych

- dr Mirosław DRYGAS

Przewodnicząca Rady Naukowej

- prof. dr hab. Mirosława DROZD-PIASECKA

Struktura organizacyjna Instytutu:

- Zakład Ekonomii Wsi
(kierownik: prof. dr hab. Marek KŁODZIŃSKI)
- Zakład Socjologii Wsi
(kierownik: dr hab. Izabella BUKRABA-RYLSKA)
- Zakład Integracji Europejskiej
(kierownik: prof. dr hab. Jerzy WILKIN)
- Zakład Socjologii Młodzieży i Edukacji
(kierownik: prof. dr hab. Krystyna SZAFRANIEC)

oraz

- Sekretariat
- Dział Finansowo-Księgowy
- Dział Projektów Naukowych
- Dział Organizacyjny
- Dział Administracyjno-Gospodarczy
- Dział Informacji i Upowszechniania
- Biblioteka
- Wydawnictwa:
  - Kwartalnik „Wieś i rolnictwo”
  - Seria „Problemy rozwoju wsi i rolnictwa”

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN jest jedyną w kraju placówką, która specjalizuje się w tematyce społecznego, demograficznego i gospodarczego rozwoju wsi, w tym także w specyfice wiejskiego rynku pracy. Świadczyć o tym mogą książki i monografie wydawane w Instytucie od 1972 r., stanowiące już „klasykę” tego tematu. O ile można wymienić wiele instytutów zajmujących się sektorem rolnym, to nie ma takich jednostek naukowych jak IRWiR, które zajmowałyby się kompleksowo i interdyscyplinarnie problematyką wiejską.

IRWiR PAN od lat stanowi ważne zaplecze eksperckie dla instytucji państwowych zajmujących się rozwojem obszarów wiejskich. Świadczy o tym udział pracowników Instytutu w różnych ciałach doradczych (np. przy Prezydencie RP), w Komitetach Monitorujących programy unijne, Komitetach Naukowych przy instytucjach krajowych i zagranicznych, uczestnictwo w pracach merytorycznych oraz legislacyjnych dotyczących Powszechnych Spisów Rolnych, w pracach nad Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju i w wielu innych ważnych dla kraju inicjatywach (patrz: *Upowszechnianie wyników badań*, str. 8). IRWiR pełni też ważną rolę w przygotowywaniu ekspertyz, opinii dla instytucji krajowych i międzynarodowych (patrz: *Prace eksperckie i opinie dla praktyki gospodarczej*, str. 10).

Unikalność IRWiR PAN polega również na stworzeniu synergii między różnymi dyscyplinami i podejściami do zagadnień wiejskich, jakie nie są możliwe do uzyskania na uczelniach wyższych. Instytut skupia w jednym miejscu specjalistów z różnych dziedzin zajmujących się wsią. Obecnie zatrudnia 5 socjologów wsi, 3 socjologów edukacji, 1 etnografa, 2 geografów gospodarczych, 2 demografów oraz 19 ekonomistów specjalizujących się m.in. w ekonomii środowiska, ekonomii instytucjonalnej, ekonomii politycznej, ekonomii społecznej etc. Z kolei w uczelnianych ośrodkach naukowych (ekonomicznych, socjologicznych, geograficznych) tematyka wiejska podejmowana jest sporadycznie, stanowi wyjątek i zajmują się nią pojedyncze osoby.

IRWiR jest ważnym partnerem i aktywnym inicjatorem polskich i zagranicznych projektów badawczych o tematyce wiejskiej. Jak powszechnie wiadomo, Polska zajmuje dalekie miejsce pod względem aktywności w składaniu grantów międzynarodowych. IRWiR PAN jednak aktywnie o nie zabiega. Instytut uczestniczył w kolejnych programach ramowych UE, czyli w 5 Programie Ramowym (MARKETTOWN), w 6 Programie Ramowym (ADVANCED-EVAL), a obecnie pracownicy IRWiR PAN uczestniczą w 7 Programie Ramowym (CAPRI-RD). W minionym roku pracownicy realizowali 13 projektów badawczych, w tym 2 projekty zagraniczne (patrz: *Projekty badawcze*, str. 44).

IRWiR wypełnia lukę na rynku publikacji naukowych o tematyce wiejskiej. Instytut jest wydawcą 2 serii książkowych „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa” (ok. 5-6 publikacji w roku) oraz „Studia i Monografie”. Książki te wchodzą do kanonu lektur obowiązkowych na wielu uczelniach. Ponadto Instytut wydaje kwartalnik „Wieś i Rolnictwo”, zaliczony do kategorii "A" według kryteriów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Kwartalnik ten jest jedynym w Polsce pismem interdyscyplinarnym zajmującym się szeroko rozumianą problematyką rozwoju obszarów wiejskich. Z corocznej ankiety kierowanej do kilku tysięcy pracowników Ośrodków Doradztwa Rolniczego wynika, że prace opublikowane w Instytucie są jedynymi, z których korzystają pracownicy tych ośrodków realizując różnorodne działania związane z rozwojem obszarów wiejskich. W 2011 roku IRWiR wydał 8 książek w serii „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”, zaś poza serią pracownicy IRWiR wydali jeszcze 5

książek. W sumie w 2011 r. pracownicy IRWiR opublikowali łącznie 152 pozycje (patrz: *Publikacje Instytutu*, str. 29).

Szczególne znaczenie w IRWiR mają też seminaria ogólnoinstytutowe, w których uczestniczą również osoby spoza środowiska naukowego, pracownicy ministerstw, agencji, organizacji międzynarodowych i pozarządowych. Celem tych seminariów, poza możliwością przedstawiania i poddania pod dyskusję najważniejszych badań dotyczących problematyki Instytutu, jest integracja rozproszonego środowiska naukowego.

Trzeba podkreślić, że IRWiR PAN jest przodującym instytutem w rankingu placówek naukowych i od lat utrzymuje kategorię I.

W 2011 r. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN obchodził jubileusz 40-lecia swojego istnienia. Z okazji tej rocznicy 15 listopada 2011 r. miała miejsce uroczystość, w trakcie której ośmiu pracowników Instytutu otrzymało z rąk Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezydenta RP, Ministra Dariusza Młotkiewicza, odznaczenia państwowe.

Instytut kontynuował w minionym roku realizację czteroletniego planu badawczego, zatytułowanego „Wieś i rolnictwo w Polsce w warunkach intensyfikacji procesów globalnych – wyzwania i sposoby adaptacji”. Badania koncentrowały się wokół następujących zagadnień:

- Reforma WPR oraz formułowanie celów i zasad polityki UE wobec rolnictwa i obszarów wiejskich po roku 2013;
- Rozwój obszarów wiejskich w kontekście procesów urbanizacyjnych i dezagrarnizacyjnych oraz przemian ekonomiczno-społecznych i demograficznych, a także problemy związane z wielofunkcyjnością, rozwojem przedsiębiorczości na terenach wiejskich oraz ochroną środowiska;
- Kapitał kulturowy i społeczny polskiej wsi oraz sytuacja i dążenia młodzieży wiejskiej, w szczególności w odniesieniu do edukacji.

Badania prowadzone w Instytucie charakteryzowała interdyscyplinarność oraz szeroka perspektywa porównawcza dla zjawisk zachodzących na polskiej wsi, którą umożliwia aktywna współpraca z zagranicznymi ośrodkami badawczymi.

W oparciu o Zarządzenie Nr 6/2011 Dyrektora IRWiR PAN z dnia 25 października 2011 r. w Instytucie działała Komisja, której celem był okresowy (roczny) przegląd dorobku naukowego pracowników naukowych w 2011 r. Podstawę oceny tego dorobku stanowił Regulamin przyjęty przez Radę Naukową 23 lutego 2000 r. i zatwierdzony przez Sekretarza Wydziału I PAN 12 stycznia 2001 r. Komisja obradowała w dniach 9 i 16 stycznia 2012 r. pod kierownictwem Przewodniczącej Rady Naukowej Instytutu prof. dr hab. Mirosławy Drozd-Piaseckiej.

Komisja oceniała działalność pracowników w oparciu o „Arkusze oceny okresowej pracownika naukowego za 2011 rok”, w którym rozpatrywane były następujące punkty: 1. Ocena pracy w temacie planowym; 2. Aktywność w publikowaniu wyników badawczych; 3. Uczestnictwo w życiu środowiska naukowego (udział w konferencjach, wygłoszone referaty, ekspertyzy, działania na rzecz praktyki itd.); 4. Opracowywanie projektów badawczych – granty i inne projekty; 5. Działalność dydaktyczna; 6. Inne działania i inicjatywy.

Komisja aktywność pracowników naukowych Instytutu oceniła bardzo wysoko. Wśród uwag, które zostały przez nią zgłoszone, znalazły się zalecenia większego zaangażowania w przygotowywanie publikacji habilitacyjnych, zwiększenie aktywności publikacyjnej oraz oczekiwanie, że tematyka badawcza poszczególnych pracowników zostanie lepiej wkomponowana w problematykę Instytutu.

IRWiR PAN jest członkiem 5 krajowych sieci badawczych:

1) Mokra dła i Człowiek

Specjalność naukowa: *nauki biologiczne i społeczne*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- Uniwersytet Warszawski – Wydział Biologii
- Instytut Technologiczno-Przyrodniczy (ITP), Falenty
- Politechnika Białostocka, Białystok
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn
- Akademia Rolnicza, Szczecin
- Instytut Ekologii Terenów Uprzemysławianych (IETU), Katowice
- Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (IRWiR PAN)

2) Rozpad i nowy porządek

Specjalność naukowa: *nauki humanistyczne*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- Instytut Filozofii i Socjologii PAN
- Instytut Badań Literackich PAN
- Instytut Studiów Politycznych PAN
- Instytut Psychologii PAN
- Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN
- Instytut Nauk Ekonomicznych PAN
- Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN
- Instytut Nauk Prawnych PAN

3) Miejsce i rola młodych ludzi w społeczeństwie i gospodarce

Specjalność naukowa: *nauki ekonomiczne i humanistyczne*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur (Warszawa)
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (Warszawa)
- Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (Gdańsk)
- Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (Warszawa)
- Instytut Badań Edukacyjnych (Warszawa)
- Instytut Turystyki (Warszawa)
- Instytut Rozwoju Miast (Kraków)

4) Konfrontacja i dialog kultur współczesnego świata

Specjalność naukowa: *nauki humanistyczne i ekonomiczne*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- Instytut Archeologii i Etnologii PAN
- Instytut Badań Literackich PAN
- Instytut Nauk Ekonomicznych PAN
- Instytut Psychologii PAN
- Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN

- Instytut Sławiastyki PAN
- Instytut Studiów Politycznych PAN
- Instytut Sztuki PAN
- Zakład Krajów Pozaeuropejskich PAN

5) *Rozwój europejskich obszarów wiejskich*

Specjalność naukowa: *nauki ekonomiczne i rolnicze*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki żywnościowej - PIB
- Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN
- Instytut Technologiczno-Przyrodniczy (ITP), Falenty
- Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach
- Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa
- Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN
- Instytut Badań Systemowych PAN

Ponadto IRWiR PAN jest członkiem 2 międzynarodowych sieci badawczych:

1) *European Network of Agricultural and Rural Policy Research Institutes (ENARPRI)*

Specjalność naukowa: *ekonomika rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- CEPS – Centre of European Policy Studies – Bruksela, Belgia
- UPM-ETSIA – Universidad Politecnica de Madrid – Escuela Tecnica Superior de Ingenieros Agronomos, Madryt, Hiszpania
- FAL – Federal Agricultural Research Centre, Institute of Market Analysis and Agricultural Trade Policy, Brunschweig, Niemcy
- IEEP – Institute for European Environmental Policies – Londyn, Wielka Brytania
- INEA – Instituto Nazionale di Economia Agraria – Rzym, Włochy
- INRA – Institut de la Recherche Agronomique – Rennes, Francja
- LEI – Landbouweconomisch Institute, Agricultural Research Institute, Haga, Holandia
- MTT – Agrifood Research Finland, Helsinki, Finlandia
- FOI – Danish Research Institute of Food Economics, Frederiksberg, Dania
- UPATRAS – Department of Economics, University of Patras, Patras, Grecja
- VUZE – Department for Structural and Economic Development of Agriculture and Rural Areas, Research Institute of Agricultural Economics, Praga, Czechy
- IRWiR PAN – Institute of Rural and Agricultural Development, Polish Academy of Sciences, Warszawa, Polska

2) *European Rural Development Network (ERDN)*

Specjalność naukowa: *rozwój obszarów wiejskich*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- Institute of Agricultural and Food Economics, National Research Institute – IERiGŻ PIB, Warszawa (koordynator sieci)
- Institute of Rural and Agricultural Development, Polish Academy of Sciences, IRWiR PAN Warszawa,
- Institute of Technology and Life Sciences – ITP, Falenty
- Institute of Soil Science and Plant Cultivation – IUNG, Puławy
- Institute of Geography and Spatial Organization, Polish Academy of Sciences – IGiPZ PAN

- System Research Institute, Polish Academy of Sciences – IBS PAN
- Federal Institute of Agricultural Economics – Wiedeń, Austria
- International Institute for Applied System Analysis – Laxenburg, Austria
- Lithuanian Institute of Agrarian Economics – Wilno, Litwa
- Institute of Landscape Ecology of the Academy of Sciences - Czeskie Budziejowice, Czechy
- Institute of Agricultural Economics – Bukareszt, Rumunia
- Institute of Geography, Slovak Academy of Sciences – Bratysława, Słowacja

Upowszechnienie wyników badań:

Instytut Rozwoju Wsi Rolnictwa PAN jest ważnym zapleczem eksperckim dla wielu jednostek centralnych w Polsce. Pracownicy naukowcy IRWiR PAN wykorzystują z powodzeniem swoją wiedzę dla wielu praktycznych rozwiązań w kraju, uczestnicząc w różnego typu komitetach i radach programowych powoływanych przez organa rządowe i inne:

* **Dr Adam Czarnecki** jest członkiem Grupy Roboczej ds. turystyki wiejskiej Międzyresortowego Zespołu do spraw koordynacji zadań Rządu określonych w "Kierunkach rozwoju turystyki do 2015 roku" oraz członkiem Zespołu Problemowego ds. Obszarów Wiejskich Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN.

* **Dr Mirosław Drygas** jest członkiem Rady Programowej kwartalnika „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego”, członkiem Rady Fundacji Rozwoju Obszarów Wiejskich, ekspertem Krajowej Rady Izb Rolniczych, przewodniczącym Rady Fundacji Edukacyjnej 4-H w Polsce oraz zastępcą redaktora naczelnego kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”.

* **Dr Barbara Fedyszak-Radziejowska** jest członkiem Kolegium Redakcyjnego kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”.

* **Prof. dr hab. Izasław Frenkel** jest członkiem Komitetu Nauk Demograficznych PAN i członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN.

* **Prof. dr hab. Jan Górecki** jest członkiem Rady Naukowej IUNG w Puławach, członkiem Rady Naukowej IERGŻ PIB, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego i redaktorem naczelnym kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”, a także przewodniczącym Rady Programowej Uniwersytetu III wieku przy CBR Warszawa.

* **Prof. dr hab. Maria Halamska** jest członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”, członkiem Rady Redakcyjnej „Roczników Socjologii Wsi”, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Naukowej Instytutu Ameryk i Europy UW, członkiem jury konkursu organizowanego przez marszałka województwa mazowieckiego na najlepszą pracę magisterską o Mazowszu, jak również członkiem grupy strategicznej „Decydujemy razem”.

* **Prof. dr hab. Krystian Heffner** jest członkiem Prezydium Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN i przewodniczącym Komisji Obszarów Wiejskich KPZK PAN, Prezesem Stowarzyszenia „Instytut Śląski” w Opolu, przewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej województwa opolskiego, członkiem Zespołu Doradców Marszałka województwa opolskiego, członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopism: „Wieś i Rolnictwo”, „Studia Śląskie”, „Biuletyn Szadkowski”, „Zaranie Śląskie”, „Biuletyn KPZK PAN”, „Studia KPZK PAN”, „Studia Regionalia” i „Bulletin of Geography”, Redaktorem Naczelnym serii wydawniczej „Region and Regionalism”, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, wiceprzewodniczącym Rady Naukowej PIN Instytut Śląski w Opolu oraz członkiem Rady Naukowej Wydziału Polityk Publicznych Uniwersytetu Śląskiego w Opawie.

* **Dr Ryszard Kamiński** jest prezesem zarządu Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, członkiem Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013, członkiem zespołu ds. Strategii Województwa Kujawsko-Pomorskiego, ponadto pełni funkcję przedstawiciela polskich organizacji wiejskich w Europejskiej Sieci Organizacji Wiejskich PREPARE i jest przewodniczącym Rady Fundacji „Idealna Gmina”.

* **Prof. dr hab. Józef Kania** jest członkiem Editorial Advisory Board kwartalnika „The Journal of Agricultural Education and Extension”, członkiem rady programowej kwartalnika „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego”, redaktorem naczelnym czasopisma popularno-naukowego „Wieś i Doradztwo”, członkiem zarządu SERiA (2008-2009 i 2010-2011), członkiem Komitetu Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich przy Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN oraz prezesem zarządu Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego.

* **Prof. dr hab. Leszek Klank** jest członkiem Komitetu Redakcyjnego serii wydawniczej „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”, członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”, członkiem Komitetu Redakcyjnego i redaktorem naczelnym „Biuletynu Analitycznego” Akademii Finansów .

* **Dr Dorota Klepacka-Kołodziejska** jest członkiem jury konkursu „Wieś polska – dziedzictwo i przyszłość” organizowanego przez FDPA.

* **Prof. dr hab. Marek Klodziński** jest członkiem Zarządu Fundacji „Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Programowej kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”, kwartalnika „Woda, Środowisko, Obszary Wiejskie” oraz miesięcznika „Wieś Jutra”.

* **Prof. dr hab. Barbara Kutkowska** jest członkiem Komitetu Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich przy Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN.

* **Prof. dr hab. Wiesław Musiał** jest członkiem Komitetu Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich przy Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN, członkiem Zespołu MRiRW ds. Reformy Wspólnej Polityki Rolnej, członkiem forum ds. opracowania nowej strategii rozwoju wsi i rolnictwa woj. małopolskiego, członkiem Komitetu Zagospodarowania Ziemi Górskich, członkiem Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, członkiem Komisji Nauk Organizacji i Zarządzania PAN, przewodniczącym zarządu Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, wiceprezesem Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego, członkiem Komitetu Redakcyjnego krakowskich „Studiów Małopolskich” oraz „Acta Scientiarum Polonorum Seria Oeconomia”.

* **Dr Iwona Nurzyńska** była członkiem międzynarodowej grupy, która wypracowała Deklarację Warszawską, dotyczącą kluczowej roli Unii Europejskiej w rozwiązywaniu problemów bezpieczeństwa żywnościowego świata.

* **Dr Barbara Perepeczko** jest członkiem jury konkursu „Wieś polska – dziedzictwo i przyszłość” organizowanego przez FDPA.

* **Prof. dr hab. Andrzej Rosner** jest redaktorem naczelnym serii wydawniczej IRWiR PAN „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”, członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej”, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Komitetu Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich przy Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN, a także członkiem Grupy Roboczej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

* **Prof. dr hab. Krystyna Szafraniec** jest członkiem Komitetu Socjologii PAN, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Wydziału Humanistycznego UMK, członkiem Rady Naukowej kwartalników „Kultura i Edukacja” i „Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja”, a także członkiem Zespołu ds. Młodzieży przy Zespole Doradców Strategicznych w KPRM.

* **Prof. dr hab. Waclaw Szymanowski** jest członkiem Komitetu Redakcyjnego „Intercathedra“, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN i członkiem Rady Naukowej IOZP „Orgmasz”.

* **Prof. dr hab. Maria Wieruszewska** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Naukowej Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego serii „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”.

* **Prof. dr hab. Jerzy Wilkin** jest członkiem korespondentem PAN, członkiem Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych UW, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Naukowej Instytutu Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu, członkiem Rady Naukowej Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, członkiem Komitetu Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich przy Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN, członkiem Rady Programowej Fundacji na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, członkiem Senatu Uniwersytetu Warszawskiego, członkiem Komitetu Redakcyjnego „Wieś i Rolnictwo”, członkiem Komitetu Redakcyjnego „Gospodarka Narodowa”, członkiem Rady Programowej czasopism „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej”, „Ekonomia” i “Olsztyn Economic Journal”, członkiem Editorial Board „Society and Economy”, przewodniczącym Rady Programowej „Ekonomisty” oraz przewodniczącym Rady Redakcyjnej „Roczniki Nauk Rolniczych. Seria G – Ekonomia rolnictwa”. Ponadto był on członkiem międzynarodowej grupy, która wypracowała Deklarację Warszawską dotyczącą kluczowej roli Unii Europejskiej w rozwiązywaniu problemów bezpieczeństwa żywnościowego świata.

* **Dr Katarzyna Zawalińska** jest członkiem Europejskiej Fundacji Nauki (Komitet ds. Nauk Społecznych), członkiem Komitetu Monitorującego Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007-2013 przy Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika „Wieś i Rolnictwo” i członkiem Komitetu Redakcyjnego „Agricultural Economics and Rural Development” Instytutu Ekonomiki Rolnictwa Rumuńskiej Akademii Nauk.

Prace eksperckie wykonane przez pracowników naukowych IRWiR PAN w 2011 roku:

Lp.	Nazwa ekspertyzy	Wykonawca	Zleceniodawca
1.	Natura 2000 – dobro prywatne, problem publiczny.	dr Artur Bołtromiuk	Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej
2.	Obszary wiejskie Polski Zachodniej w warunkach dynamizacji zmian strukturalnych.	dr Adam Czarnecki (współautor)	Urząd Marszałkowski we Wrocławiu
3.	Instytucjonalne bariery rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.	dr Mirosław Drygas dr Iwona Nurzyńska dr Adam Czarnecki	Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Warszawa
4.	Wybrane aspekty rozwoju innowacyjności gospodarki na obszarach wiejskich.	dr Adam Czarnecki	Urząd Marszałkowski w Łodzi
5.	Młodzież na obszarach wiejskich.	dr Jarosław Domalewski	KSOW MRiRW

6.	Ocena ex-ante Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.	dr Mirosław Drygas (pełnomocnik zespołu wykonawców), dr hab. Józef Kania	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
7.	Wspólna Polityka Rolna UE – co zmieniać po 2013 roku?	dr Barbara Fedyszak-Radziejowska	Forum Polsko-Czeskie, Centrum pro studium demokracji a kultury w Brnie oraz Ośrodek Myśli Politycznej w Krakowie
8.	Ekspertyza regionalna (województwo opolskie).	prof. dr hab. Krystian Heffner	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
9.	Reorientacja zawodowa rolników – konieczny kierunek zmian strukturalnych na wsi.	dr Ryszard Kamiński	Forum Debaty Publicznej – Kancelaria Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego
10.	Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Z perspektywy kompetencji kluczowych uczniów w zakresie przedsiębiorczości i inicjatywności.	dr Jarosław Domalewski, dr Ryszard Kamiński, dr Monika Stanny, dr Krzysztof Wasielewski	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej
11.	Ex post Evaluation of Rural Development Programs 2000-2006 in the EU.	dr Iwona Nurzyńska (współautor)	Komisja Europejska/ DG Agri
12.	Analysis and assessment of agri-environmental measures implemented in Poland under Rural Development Program 2007-2013, GAEC and relevant cross compliance requirements.	dr Iwona Nurzyńska (współautor)	Komisja Europejska/ DG Agri
13.	Synthesis and assessment of the public debate on the reform and vision of the CAP after 2013 in Poland.	dr Iwona Nurzyńska (współautor)	Komisja Europejska/ DG Agri
14.	Wieś czasu transformacji.	dr hab. Izabella Bukraba-Rylska	Komitet Socjologii PAN
15.	Wiejski rynek pracy oraz aktywność zawodowa mieszkańców wsi, w ramach projektu POKL: „Wzmocnienie kompetencji kluczowych w zakresie inicjatywności i przedsiębiorczości wśród uczniów szkół rolniczych w Polsce – CEKIN”.	dr Monika Stanny (współautor)	CEKIN – IRWIR PAN

16.	„Młodzi 2011” – raport rządowy.	prof. dr hab. Krystyna Szafraniec	KPRM
17.	Youth 2011. Poland – anglojęzyczna wersja raportu „Młodzi 2011”.	prof. dr hab. Krystyna Szafraniec	KPRM
18.	Racjonalność systemu zamówień publicznych w świetle zasad autonomii uczelni i teorii kosztów transakcyjnych.	prof. dr hab. Jerzy Wilkin	Centrum Analiz i Dialogu w szkolnictwie wyższym, KRASP i FRP
19.	Ocena wpływu makroekonomicznego Wspólnej Polityki Rolnej na rozwój gospodarezy Polski.	dr hab. Katarzyna Zawalińska	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
20.	Organization of Agricultural Extension in Poland.	dr hab. Józef Kania	www.worldwide- extension.org/europe/poland

Opinie dla praktyki gospodarczej wykonane przez pracowników naukowych IRWiR PAN w 2011 roku:

Lp.	Nazwa ekspertyzy	Wykonawca	Zleceniodawca
1.	Praca w życiu ludzi młodych. Znaczenie – oczekiwania – problemy – postawy.	prof. dr hab. Krystyna Szafraniec	Kontekst HR
2.	Kontrakty tymczasowe jako narastająca forma zatrudnienia.	prof. dr hab. Krystyna Szafraniec	Polskie Forum HR
3.	Młodzi Polacy a przedsiębiorczość.	prof. dr hab. Krystyna Szafraniec	KPP LEWIATAN

Konferencje zorganizowane lub współorganizowane przez Instytut w 2011 roku:

W 2011 roku IRWiR PAN był organizatorem lub współorganizatorem 8 konferencji naukowych w kraju. Pracownicy naukowi Instytutu wzięli udział w 185 konferencjach naukowych krajowych i 44 konferencjach międzynarodowych, przewodniczyli 24 sesjom konferencji krajowych i 5 sesjom konferencji międzynarodowych, uczestniczyli w 32 komitetach organizacyjnych konferencji krajowych i 8 komitetach organizacyjnych konferencji międzynarodowych.

Nazwa /tytuł konferencji	Współorganizatorzy	Rodzaj międzynarodowa/ krajowa	Liczba uczestników		
			ogółem	kraj	zagr.
Sesja Sprawozdawcza IRWiR PAN podsumowująca działalność naukową w 2010 r.	Wydział I PAN	krajowa	34	34	0

Płatności bezpośrednie, interwencja rynkowa, rozwój obszarów wiejskich – oczekiwania wobec Wspólnej Polityki Rolnej i Polityki Spójności po 2013 roku.	Centre for Economic Analyses of Public Sector (CEAPS) – Uniwersytet Warszawski	krajowa	80	80	0
Natura 2000 jako nowy czynnik w rozwoju obszarów wiejskich.	Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Forum Inicjatyw Rozwojowych	krajowa	68	68	0
20 lat reform w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach.	Instytut Rozwoju Wsi Chińskiej Akademii Nauk Społecznych w Pekinie	międzynarodowa	40	32	8
Znaczenie „drugich domów” w rozwoju obszarów wiejskich		krajowa	32	32	0
III Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu: Procesy transformacji obszarów wiejskich pt.: ”Dychotomiczny rozwój obszarów wiejskich? Czynniki progresji, czynniki peryferyzacji”.	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach – Instytut Geografii, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Biuro Marszałka woj. świętokrzyskiego	krajowa	50	50	0
Jubileusz 40-lecia Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.		krajowa	91	91	0
Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej.	Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	międzynarodowa	120	117	3

Problemy gospodarki ziemią rolniczą ze szczególnym uwzględnieniem regionów rozdrobnionych agrarnie	Instytut Ekonomiczno-Społeczny Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Komitet Zagospodarowania Ziemi Górskich Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Małopolskiego oraz Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego	międzynarodowa	350	320	30
--	--	----------------	-----	-----	----

Wykłady i referaty wygłoszone na konferencjach naukowych w kraju i za granicą: 124

Tytuł	Imię	Nazwisko	Temat	Nazwa zjazdu lub konferencji	Kraj
Dr	Marta	Błąd	Wielozawodowość drobnych gospodarstw rolnych – wybór czy konieczność?	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Dr	Marta	Błąd	Wielozawodowość rodzin rolniczych w Polsce – zjawisko trwałe czy konieczność?	Sesja sprawozdawcza IRWiR PAN	Polska
Dr	Artur	Bołtromiuk	Efekty zewnętrzne produkcji rolnej i ich internalizacja – wymiar środowiskowy	Wielofunkcyjność rolnictwa a wspólna polityka rolna UE – teoria i wnioski praktyczne	Polska
Dr	Artur	Bołtromiuk	Dylematy rozwojowe gmin wiejskich objętych siecią ekologiczną Natura 2000 (razem z prof. M. Kłodzińskim)	Problemy gospodarki ziemią rolniczą ze szczególnym uwzględnieniem regionów rozdrobnionych agrarnie	Polska
Dr	Artur	Bołtromiuk	Koncepcja badań podjętych na terenie Zielonych Płuc Polski	Natura 2000 jako nowy czynnik w rozwoju obszarów wiejskich	Polska

Dr	Artur	Bołtromiuk	Mechanizmy internalizacji środowiskowych efektów zewnętrznych rolnictwa	XVIII Kongres SERIA „Polityka i strategie rozwoju agrobiznesu i obszarów wiejskich”	Polska
Dr	Artur	Bołtromiuk	Obszary Natura 2000 jako przestrzeń działalności gospodarczej	Działalność gospodarcza i inwestycyjna na obszarach cennych przyrodniczo	Polska
Dr	Artur	Bołtromiuk	Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w celach i instrumentach wspólnej polityki rolnej UE	Zrównoważony rozwój oparty na wiedzy	Polska
Dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Dziedzictwo kulturowe elementem rozwoju wsi	Dychotomiczny rozwój obszarów wiejskich? Czynniki progresji, czynniki peryferyzacji	Polska
Dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	O kulturze wsi bez przesądów	Kultura polskich miast i wsi	Polska
Dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Rola drobnych gospodarstw rolnych w tworzeniu kapitału i dziedzictwa kulturowego wsi	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Polskie migrowanie w perspektywie długiego trwania i rozległej przestrzeni	Badania migracji w Polsce	Polska
Dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Co nam zostało z "Solidarności"?	Kultura wolności	Polska
Dr	Adam	Czarnecki	Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej na terenach cennych przyrodniczo	Natura 2000 jako nowy czynnik w rozwoju obszarów wiejskich	Polska
Dr	Adam	Czarnecki	Zjawisko "drugich domów" w ujęciu teoretycznym	Znaczenie "drugich domów" w rozwoju obszarów wiejskich	Polska
Dr	Adam	Czarnecki	Wpływ zjawiska "drugich domów" na rozwój obszarów wiejskich. Podsumowanie (razem z prof. K. Heffnerem)	Znaczenie "drugich domów" w rozwoju obszarów wiejskich	Polska

Dr	Jarosław	Domalewski	Kariery szkolne młodzieży wiejskiej	Forum Debaty Publicznej "Szanse edukacyjne na obszarach wiejskich"	Polska
Dr	Jarosław	Domalewski	Jaka jest obecnie wiejska młodzież? Szanse, zagrożenia, bariery	"Przeszłość, młodzież, wieś, wyzwania – Maróz 2011" X Ogólnopolskie Spotkania Organizacji Działających na Obszarach Wiejskich	Polska
Dr	Jarosław	Domalewski	Aspiracje edukacyjne i zawodowe młodzieży wiejskiej	Przedsiębiorczość młodych ludzi na wsi	Polska
Dr	Mirosław	Drygas	Koszty transakcyjne pozyskiwania wsparcia unijnego dla polskiej wsi i rolnictwa – na przykładzie ARiMR	Sesja sprawozdawcza IRWiR PAN	Polska
Dr	Mirosław	Drygas	Wnioski z wyników badania wieś i rolnictwo 2011 r. oraz PSR 2010 w kontekście wyzwań dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce	Polska wieś i rolnictwo 2011 r. Efekty wdrażania WPR, w tym w szczególności PROW 2007-2013	Polska
Dr	Mirosław	Drygas	Przedsiębiorczość na wsi na tle zmian społecznych wsi, sposoby wzmacniania pozycji rolnika w łańcuchu żywnościowym	Stan i perspektywy polskiego rolnictwa – Spała – Dożynki Prezydenckie	Polska
Prof. dr hab.	Włodzimierz	Dzun	Przemiany strukturalne rolnictwa w Polsce (razem z dr M. Drygasem)	20 lat reform w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Dlaczego nie piszę scenariuszy modernizacyjnych dla Polski?	Wolny rynek i gospodarka społeczna-wyzwania czasów kryzysu	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Porozumienia Rzeszowsko-Ustrzyckie: przykład sukcesu solidarnej wspólnoty. Analiza czynników sukcesu i przyczyn słabości NSZZ "Solidarność Rolników Indywidualnych"	XXX Rocznicą porozumień Rzeszowsko-Ustrzyckich	Polska

Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Wartości rodzinne w świadomości polskiego społeczeństwa	Polityka państwa na tle sytuacji demograficznej	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Podsumowanie Programu Integracji Społecznej	Forum Integracji Społecznej	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Rola i znaczenie NSZZ "Solidarność Rolników Indywidualnych" w przemianach demokratycznych w Polsce	Polska wieś a wspólna polityka rolna	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Związek zawodowy NSZZ "Solidarność" – unieważnione dziedzictwo	Kultura wolności – kultura odpowiedzialności	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Rola i znaczenie NSZZ "Solidarność Rolników Indywidualnych" w przemianach w Polsce	Obchody jubileuszu 30 rocznicy rejestracji NSZZ "Solidarność Rolników indywidualnych"	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Agraryzm – zapomniany świat norm i wartości	Pamięć jako kategoria rzeczywistości społeczno-kulturowej	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Agraryzm a państwo obywatelskie	Mazowiecki sejmik kultury "Państwo obywatelskie a środowiska ludowe i regionalne"	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Rola drobnych gospodarstw rolnych w budowie kapitału społecznego na wsi	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Dr	Barbara	Fedyszak-Radziejowska	Dekalog w wolnej Polsce. Nieodrobiona lekcja z 1991 roku	Dekalog a postawy społeczne	Polska
Prof. dr hab.	Izabella	Frenkel	Drugie domy w statystyce GUS	Znaczenie "drugich domów" w rozwoju obszarów wiejskich	Polska
Prof. dr hab.	Jan	Górecki	Przyszłość gospodarstw rodzinnych w UE i Polsce	Gospodarstwa rodzinne – podstawa europejskiego rolnictwa	Polska

Prof. dr hab.	Jan	Górecki	Polskie wyższe szkolnictwo rolnicze, rys historyczny, teraźniejszość i przyszłość	VIII Rolniczy Festiwal Nauki	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Halamska	Wieś polska: proces transformacji 1989-2009 (Rural Poland: Process of Transformation 1989- 2009)	20 lat reform w Europie Środkowo- Wschodniej i Chinach	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Halamska	Les acteurs du développement local en Pologne	Action locale et développement territoriale en Europe Centrale, Rogów	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Halamska	Aktorzy rozwoju wiejskiego	Sesja sprawozdawcza IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Halamska	Aktualne wyzwania stojące przed polską wsią	Konferencja z okazji 40-lecia IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Krystian	Heffner	Region migracyjny, jego cechy i ewolucja w Polsce na przykładzie Śląska Opolskiego	Współczesne migracje w Polsce i Europie	Polska
Prof. dr hab.	Krystian	Heffner	Regionalny wymiar dychotomii rozwoju obszarów wiejskich	Dychotomiczny rozwój obszarów wiejskich? Czynniki progresji, czynniki peryferyzacji	Polska
Prof. dr hab.	Krystian	Heffner	Zakres i zróżnicowanie przestrzenne zjawiska "drugich domów"	Znaczenie "drugich domów" w rozwoju obszarów wiejskich	Polska
Dr	Ryszard	Kamiński	Reorientacja zawodowa rolników – konieczny kierunek zmian strukturalnych na wsi	Potencjał obszarów wiejskich szansą rozwoju. Warunki życia na wsi	Polska
Dr	Ryszard	Kamiński	Więzi i zaufanie na wsi, czyli jaki mamy kapitał społeczny?	Symposium wsi pomorskiej "Wieś w przestrzeni integracji"	Polska
Dr	Ryszard	Kamiński	Czy można stwierdzić, że LEADER nie buduje kapitału społecznego na polskiej wsi?	Kompetencje społeczne i aktywizacja społeczna jako wartość dodana programu LEADER. Badania i zastosowania w praktyce LGD	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	Doradztwo rolnicze wobec drobnych gospodarstw rolnych w świecie reformy WPR po 2013 r.	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska

Dr hab.	Józef	Kania	Lokalne problemy gospodarki ziemią rolniczą	Problemy gospodarki ziemią rolniczą ze szczególnym uwzględnieniem regionów rozdrobnionych agrarnie	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	Doradztwo rolnicze w procesie prywatyzacji i komercjalizacji usług	Jubileusz 25-lecia Wydziału Ekonomicznego, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	Efekty różnicowania działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w województwie małopolskim w latach 2004-2006 (razem z mgr E. Pierzchałą)	XVIII Kongres SERiA "Polityka i strategie rozwoju agrobiznesu i obszarów wiejskich"	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	Drobne gospodarstwa rolne – stan aktualny i perspektywy na przyszłość	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	Ocena propozycji zmian WPR wobec rolnictwa rozdrobnionego	Konferencja dot. zmian w WPR	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	System transferu wiedzy dla sektora rolno-spożywczego – oczekiwane kierunki rozwoju	Kongres Nauk Rolniczych	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	Konsolidacja wiedzy dla rozwoju turystycznego wsi (razem z mgr M. Bogusz)	Partnerstwo dla turystyki wiejskiej – doświadczenia i wyzwania	Polska
Prof. dr hab.	Leszek	Klank	Rural development in Poland	Macroeconomic determinants of rural development in Poland and China	Polska
Prof. dr hab.	Leszek	Klank	20 lat reform społeczno-ekonomicznych w Polsce	20 lat reform w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach	Polska
Prof. dr hab.	Leszek	Klank	Sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego w 2010 r.	Finanse publiczne w 2010 r.; stan, perspektywy	Polska

Prof. dr hab.	Leszek	Klank	Podstawowe megatrendy w rolnictwie światowym	Sesja sprawozdawcza IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Marek	Kłodziński	Wpływ sieci ekologicznej Natura 2000 na rozwój obszarów wiejskich	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Prof. dr hab.	Marek	Kłodziński	Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jako nowy czynnik rozwoju obszarów wiejskich	XVIII Kongres SERiA "Polityka i strategie rozwoju agrobiznesu i obszarów wiejskich"	Polska
Prof. dr hab.	Marek	Kłodziński	Sieć ekologiczna Natura 2000 a rozwój gospodarczy obszarów wiejskich	Woda – Środowisko – Obszary Wiejskie	Polska
Prof. dr hab.	Barbara	Kutkowska	Zróżnicowanie poziomu wsparcia rolnictwa i obszarów wiejskich z funduszy unijnych w latach 2004-2010 w subregionach Dolnego Śląska. Prezentacja wyników projektu badawczego MNiSW Nr N N114207834 pt. "Ocena realizacji celu produkcyjno-ekonomicznego rolnictwa dolnośląskiego w warunkach zrównoważonego rozwoju"	Seminarium ogólnoinstitutowe IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Barbara	Kutkowska	Rolnictwo terenów sudeckich jako beneficjent wsparcia unijnego	Problemy gospodarki ziemią rolniczą ze szczególnym uwzględnieniem regionów rozdrobnionych agrarnie	Polska
Prof. dr hab.	Barbara	Kutkowska	Sytuacja społeczno-ekonomiczna obszarów wiejskich	Kongres Odnowy Wsi	Polska
Dr	Sylwia	Michalska	Społeczny wymiar funkcjonowania drobnych gospodarstw rolnych	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska

Dr	Sylwia	Michalska	Aktywizacja wsi poprzez realizację usług społecznych prowadzących do integracji społecznej	Forum Integracji Społecznej	Polska
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Wyzwania wobec gospodarstw drobnotowarowych w regionach rozdrobnionych	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Lokalne problemy gospodarki ziemią rolniczą	Problemy gospodarki ziemią ze szczególnym uwzględnieniem regionów rozdrobnionych agrarnie	Polska
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Gospodarowanie ziemią rolniczą wokół dużego miasta na przykładzie wsi podkarpackich	Sesja sprawozdawcza IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Wyzwania i dylematy Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014 - 2020	Dylematy rozwoju w produkcji zwierzęcej	Polska
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Rola konfliktów interesów ekonomicznych i ekologicznych w rozwoju obszarów wiejskich Karpat Polskich	Zrównoważony rozwój lokalny – badania, doradztwo, praktyka	Polska, Szwecja
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Koniunktura w rolnictwie polskim – ocena wybranych wskaźników	XVIII Kongres SERiA. „Polityka i strategie rozwoju agrobiznesu i obszarów wiejskich”	Polska
Dr	Iwona	Nurzyńska	Przedsiębiorczość szansą rozwoju obszarów wiejskich	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Dr	Iwona	Nurzyńska	Bariery instytucjonalne rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	Konferencja promująca Raport EFRWP w ramach projektu Think Tanku Forum Inicjatyw Rozwojowych EFRWP	Polska

Dr	Barbara	Perepeczko	Świadomość ekologiczna mieszkańców wsi, ich postawy proekologiczne i potrzeba dialogu społecznego	Natura 2000 jako nowy czynnik w rozwoju obszarów wiejskich	Polska
Dr	Barbara	Perepeczko	Drobne gospodarstwa rolne na wiejskich obszarach Natura 2000	Międzynarodowa konferencja: Teraźniejszość i przyszłość drobnych gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	Polska
Prof. dr hab.	Andrzej	Rosner	Polityka rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce w ostatnich 20 latach (razem z prof. K. Heffnerem)	20 lat reform w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach	Polska
Prof. dr hab.	Andrzej	Rosner	Przestrzenne społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce	Płatności bezpośrednie, interwencja rynkowa, rozwój obszarów wiejskich – oczekiwania wobec Wspólnej Polityki Rolnej i Polityki Spójności po 2013 r.	Polska
Prof. dr hab.	Andrzej	Rosner	Zróżnicowanie zaludnienia obszarów wiejskich w Polsce. Obszary zmniejszające zaludnienie i koncentrujące ludność	Dychotomiczny rozwój obszarów wiejskich? Czynniki progresji, czynniki peryferyzacji	Polska
Dr	Monika	Stanny	Typologia wiejskich obszarów peryferyjnych pod względem anatomii struktury społeczno-gospodarczej	Wiejskie obszary peryferyjne – uwarunkowania i czynniki aktywizacji	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Czas wolny młodzieży w świetle socjologicznych badań i oficjalnych danych	Młodzież w czasie wolnym – edukacja, praca, formy ludyczności	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Młodzi Polacy a przedsiębiorczość	Czy Polacy są na pewno przedsiębiorczy?	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Ponowoczesność jako wyzwanie dla polityki społecznej i dla młodzieży	Młodzież i edukacja wobec wyzwań społeczeństwa ryzyka	Polska

Prof. dr hab.	Wacław	Szymanowski	Infrastruktura logistyczna jako czynnik przyszłego ładu przestrzennego obszarów wiejskich	V Międzynarodowa konferencja "Systemy logistyczne"	Polska
Prof. dr hab.	Wacław	Szymanowski	Europejskie łańcuchy wieprzowiny. Rola interesariuszy w różnicowaniu systemów zarządzania jakością. Wnioski dla Polski	Międzynarodowa Konferencja Naukowa "Prokonsumencka gospodarka żywnościowa w krajach UE"	Polska
Prof. dr hab.	Wacław	Szymanowski	Wdrażanie nowych produktów szansą na rozwój meblarstwa	Forum Ekonomiczne	Polska
Prof. dr hab.	Wacław	Szymanowski	Application of Lean Strategy in New Product Development Process in the Furniture Industry	XXI Międzynarodowa Konferencja "Drewno XXI w."	Polska
Mgr	Ruta	Śpiewak	Bilans niesentymalny Edmunda Mokrzyckiego – 10 lat później – czy kategoria "klasa z przeszłości" jest nadal aktualna?	Sesja PTS – Bilans niesentymalny	Polska
Mgr	Ruta	Śpiewak	Two cases – two different strategies: supporting the strengths or weaknesses	Spotkanie w ramach programu PICS	Polska/ Francja
Mgr	Ruta	Śpiewak	Mieszkańcy wsi wobec nowego paradygmatu rozwoju wiejskiego-studium przypadku	Seminarium ogólnoinstytutowe IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Michał	Świtłyk	Zastosowanie metody Data Envelopment Analysis do pomiaru efektywności w uczelniach publicznych w latach 2004-2008	Wybory strategiczne w przedsiębiorstwach	Polska
Dr	Krzysztof	Wasielewski	Korepetycje – element budowy kapitału społecznego czy próba nadgonienia zaległości edukacyjnych? Rzecz o strukturotwórczej funkcji korepetycji	Młodzież w czasie wolnym – edukacja, praca, formy ludyczności	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Wieruszewska	Dzieło "Chłop polski w Europie i Ameryce", czyli o pożytkach z czytania klasyków	Badania migracji w Polsce: stan wiedzy, kierunki i metody	Polska

Prof. dr hab.	Maria	Wieruszewska	Zarządzanie programem LEADER z perspektywy kapitału społecznego. Teoria i praktyka działań na wsi	Seminarium ogólnoinstytutowe IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Wieruszewska	Wystąpienie wprowadzające	Humanistyka dla biznesu. Człowiek w świecie idei	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Wieruszewska	Wystąpienie byłego dyrektora IRWiR PAN	Konferencja z okazji 40-lecia IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Kształtowanie się nowego paradygmatu polityki rolnej w UE	Wielofunkcyjność rolnictwa a Wspólna Polityka Rolna UE – teoria i wnioski praktyczne	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Rola państwa w globalizującej się gospodarce	Polska 2050	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Dotychczasowe i przewidywane tendencje rozwoju obszarów wiejskich w Polsce	Potencjał obszarów wiejskich szansą rozwoju	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Równowaga instytucjonalna – na czym polega i jakie jest jej znaczenie dla funkcjonowania gospodarki	Ekonomia instytucjonalna wobec nowych zjawisk gospodarczych i społecznych	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Racjonalność systemu zamówień publicznych	Konwergencja sektora publicznego w szkolnictwie wyższym	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Polityka spójności a polityka rozwoju obszarów wiejskich	Polityka spójności i polityka rozwoju obszarów wiejskich a rozwój regionów	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Wspólna Polityka Rolna a Polityka Spójności	Płatności bezpośrednie, interwencja rynkowa, rozwój obszarów wiejskich – oczekiwania wobec Wspólnej Polityki Rolnej i Polityki Spójności po 2013 r.	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Ewolucja funkcji rolnictwa we współczesnym świecie	XVIII Kongres SERiA. „Polityka i strategie rozwoju agrobiznesu i obszarów wiejskich”	Polska

Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Czy rolnictwo i przemysł spożywczy mogą być szansą rozwojową Polski w XXI wieku?	VI Kongres Obywatelski: "Jaki rozwój, jaka edukacja w XXI wieku czyli wielkie przewartościowanie"	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Aktualne wyzwania stojące przed polską wsią i rolnictwem	Konferencja z okazji 40-lecia IRWiR PAN	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Przyszłość polskiego rolnictwa w kontekście europejskim i globalnym	Konstytucja a gospodarka	Polska
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Jaka jest filozofia wspólnej polityki rolnej i jakie stoją przed nią wyzwania?	VI Kongres Obywatelski: "Jaki rozwój, jaka edukacja w XXI wieku czyli wielkie przewartościowanie"	Polska
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Europejska współpraca terytorialna oraz jej wpływ na rozwój gospodarczy, zatrudnienie oraz jakość życia	Konferencja ESPONa – Europejskiej Sieci Monitorowania Rozwoju Regionalnego	Polska
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Modelowanie wielofunkcyjności rolnictwa: osiągnięcia i możliwości aplikacyjne	Seminarium ogólnoinstitutowe IRWiR PAN	Polska
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Wyniki badań ESPONa nad współpracą terytorialną w ramach projektu TERCO	Konferencja EUROREGU "Perspektywa terytorialna w planowaniu strategicznym. Co wyniki ESPON mówią o Polsce?"	Polska
Dr hab.	Józef	Kania	Rola doradztwa i nauki w kreowaniu innowacyjności w rolnictwie	Rolnictwo Polskie w Unii Europejskiej – Kierunki Rozwoju, Doświadczenia i Przyszłość WPR (Parlament Europejski)	Belgia
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	A dialogue with civil society	The CAP post 2013. Conference on the public debate	Belgia

Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	CAP Reform Through Analytical Lenses: Balanced Territorial Development	Parlament Europejski – Konferencja w ramach prezydencji pt. "CAP Reform Through Analytical Lenses"	Belgia
Prof. dr hab.	Krystian	Heffner	Emergence of a Migration Region Characteristic Features of Migration Processes in Poland and Opole Silesia	IGU Congress Santiago de Chile	Chile
Dr	Ryszard	Kamiński	Sustainable rural development (agriculture and new challenges)	Rural education – future challenges	Czechy
Dr hab.	Józef	Kania	The Role of Farm Advisory System in Implementation of Cross-compliance Requirements among Polish Farmers (razem z mgr B. Kielbasą)	20th European Seminar of Extension Education. Private-public partnerships for advisory services in Europe	Finlandia
Dr	Sylwia	Michalska	Proposition de la méthode d'analyse des trajectoires de ressources dans les GALs, participant dans le projet Aldetec – présentation de résultats d'analyse des GALs polonaises	Seminaire Aldetec	Francja
Dr	Ryszard	Kamiński	Rural animator and the changing role of the farming sector in contemporary rural community	Local Governance and Sustainable Rural Development	Hiszpania
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Modeling CAP Pillar I and II in large-scale economic simulation models – state of the art and visions	Kongres EAAE – Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych "Challenges for Agriculture, Food and Natural Resources"	Szwajcaria

Dr hab.	Józef	Kania	Rozwój lokalny i przedsiębiorczość w opinii władz samorządowych Małopolski	VIII Międzynarodowa Konferencje Naukowo-Praktyczna "Rozwój gospodarczych i polityczno-prawnych systemów Ukrainy i innych państw europejskich na początku XXI stulecia"	Ukraina
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	European Territorial Cooperation as a Factor of Growth, Jobs and Quality of Life	Konferencja ESPONa – Europejskiej Sieci Monitorowania Rozwoju Regionalnego pt. Evidence and Knowledge Needs for the Territorial Agenda 2020 and EU Cohesion Policy	Węgry

Wykłady i referaty wygłoszone za granicą, na zaproszenie instytucji naukowych, nie będące referatami, czy wykładami w trakcie konferencji ani działalnością dydaktyczną:

8

Tytuł	Imię	Nazwisko	Temat	Nazwa instytucji zapraszającej	Kraj
Dr	Adam	Czarnecki	Rural Entrepreneurship in the Region of Green Lungs of Poland	Department of the Socio-Economic Research, University of Cagliari	Włochy
Dr hab.	Józef	Kania	Agricultural Extension	Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, Wydział Ekonomii i Zarządzania	Słowacja
Dr hab.	Józef	Kania	European Union Regional Policy	Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze, Visegrad Fund	Słowacja
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Youth and education as a field of interest of Torunian' team	Institute of Sociology, Russian Academy of Sciences	Rosja
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Changes in the education system and rural development	Institute of Agriculture, Romanian Academy, Bucharest	Rumunia
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Youth 2011. Poland – the Polish government report on youth	Institute of Sociology, Romanian Academy, Bucharest	Rumunia
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Youth as a problem and a challenge in postmodern societies	Institute of Quality of Life, Romanian Academy, Bucharest	Rumunia

Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Methodological description of the CGERegEU+ model	Institute for Prospective Technological Studies (IPTS), Sevilla	Hiszpania
---------	-----------	------------	---	---	-----------

Nagrody i wyróżnienia uzyskane przez pracowników IRWIR PAN w 2011 roku

Nazwa / rodzaj nagrody	Za co przyznane	Przez kogo	Komu
Nagroda Rektorska I stopnia	za pracę naukową	JM Rektor Uniwersytetu w Białymstoku	dr Artur Boltromiuk
Krzyż Oficerski Odrodzenia Polski	za wybitne osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej	Prezydent RP	prof. dr hab. Izasław Frenkel
Nagroda im. ks. Bp. Romana Andrzejewskiego	za wspieranie aktywności rolników, uczenie mądrego, twórczego działania	Fundacja „Solidarna Wieś”	dr Barbara Fedyszak-Radziejowska
Złoty Krzyż Zasługi	za wybitne osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej	Prezydent RP	prof. dr hab. Maria Halamska
Nagroda Rektorska II stopnia	za dorobek naukowy	JM Rektor UE w Katowicach	prof. dr hab. Krystian Heffner
Medal Komisji Edukacji Narodowej	za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania	Ministerstwo Edukacji Narodowej	prof. dr hab. Józef Kania
Medal Instytutu Ekonomii Rosyjskiej Akademii Nauk	za współpracę naukową	Rosyjska Akademia Nauk, Instytut Ekonomii	prof. dr hab. Marek Kłodziński
Medal – Zasłużony dla Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu	za osiągnięcia naukowo-organizacyjne	JM Rektor UP we Wrocławiu	prof. dr hab. Barbara Kutkowska
Krzyż Oficerski Odrodzenia Polski	za wybitne osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej	Prezydent RP	prof. dr hab. Andrzej Rosner
Medal – Zasłużony dla rolnictwa	za dorobek naukowy	Minister Rolnictwa	prof. dr hab. Andrzej Rosner
Medal – Zasłużony dla Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu	za osiągnięcia naukowo-organizacyjne	JM Rektor UP we Wrocławiu	prof. dr hab. Andrzej Rosner
Medal Instytutu Ekonomii Rosyjskiej Akademii Nauk	za współpracę naukową	Rosyjska Akademia Nauk- Instytut Ekonomii	prof. dr hab. Andrzej Rosner

Nagroda Rektorska II stopnia	za monografię naukową „Młode pokolenie i nowy ustrój”	JM Rektor UMK	prof. dr hab. Krystyna Szafraniec
Złoty Krzyż Zasługi	za wybitne osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej	Prezydent RP	prof. dr hab. Krystyna Szafraniec
Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski	za wybitne osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej	Prezydent RP	prof. dr hab. Jerzy Wilkin
Tytuł doktora <i>honoris causa</i>		Senat Uniwersytetu w Białymstoku	prof. dr hab. Jerzy Wilkin
Nagroda Rektora UW	za dorobek naukowy	JM Rektor UW	prof. dr hab. Jerzy Wilkin
Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski	za wybitne osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej	Prezydent RP	prof. dr hab. Maria Wieruszewska
Złoty Krzyż Zasługi	za wybitne osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej	Prezydent RP	dr hab. Katarzyna Zawalińska

W 2011 roku pracownicy naukowcy IRWiR PAN opublikowali łącznie 152 pozycje, w tym: 12 książek (w tym: 4 autorskie i 8 pod redakcją naukową), 61 rozdziałów w książkach (w tym jeden w języku obcym), 1 artykuł naukowy w czasopiśmie zagranicznym, 43 artykuły naukowe w czasopiśmie krajowych, 15 artykułów w innych czasopiśmie krajowych popularno-naukowych (wykaz publikacji pracowników naukowych Instytutu zamieszczony jest w Aneksie).

Instytut kontynuował działalność wydawniczą publikując kwartalnik „Wieś i Rolnictwo” (w 2011 roku wydano 4 numery).

W 2011 roku kontynuowano wydawanie serii książkowej „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa” (w 2011 roku opublikowano w niej 8 pozycji o łącznym nakładzie 2700 egzemplarzy). Są to następujące książki:

	Autor	Tytuł	Miejsce wydania, wydawnictwo
	Artur Boltromiuk (red.)	Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych	Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”

	<p>Artur Bołtromiuk, Marek Kłodziński (red.)</p>	<p>Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski</p>	<p>Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”</p>
	<p>Iwona Nurzyńska</p>	<p>Fundusze Unii Europejskiej a system finansowania inwestycji ze środków publicznych w Polsce</p>	<p>Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”</p>
	<p>Marta Bład</p>	<p>Wielozawodowość w rodzinach rolniczych. Przyczyny, uwarunkowania i tendencje rozwoju</p>	<p>Warszawa, IRWiR PAN seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”</p>
	<p>Monika Stanny, Adam Czarnecki</p>	<p>Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich Zielonych Płuc Polski. Próba analizy empirycznej</p>	<p>Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”</p>
	<p>Iwona Nurzyńska, Miroslaw Drygas (red.)</p>	<p>Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategie, koncepcje polityki</p>	<p>Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”</p>

	Krystian Heffner Adam Czarnecki (red.)	Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich	Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”
	Andrzej Piotr Wiatrak	Strategie rozwoju gmin wiejskich. Podstawy teoretyczne, ocena przydatności i znaczenie w przemianach strukturalnych obszarów wiejskich	Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”

Poza serią „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa” w 2011 roku ukazały się książki:

- Krystyna Szafraniec, *Youth 2011. Poland*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2011;
- Jarosław Domalewski (red.), *Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce*, CEKIN/IRWiR PAN 2011;
- Maria Halamska (red.), *Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2011;
- Izabella Bukraba-Rylska (red.), *Między interwencją a interakcją. Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2011;
- Monika Stanny (red.), *Przemiany demograficzno-społeczne na Pomorzu*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2011.

III. GŁÓWNE WYNIKI BADAŃ PROWADZONYCH W INSTYTUCIE W 2011 ROKU

Badania IRWiR PAN w 2011 r. obejmowały swoją tematyką osiem dużych obszarów badawczych, do których należały: 1) polityka rolna, 2) ludność wiejska, 3) rozwój obszarów wiejskich, 4) przestrzenne zróżnicowanie obszarów wiejskich, 5) przedsiębiorczość na wsi, 6) zmiany zachodzące w rolnictwie polskim, 7) społeczny rozwój wsi, oraz 8) charakterystyka młodzieży wiejskiej i jej ścieżek edukacji. Wyniki badań wskazują między innymi na potrzebę zmiany kierunku polityki rozwoju wsi i rolnictwa; na istotne zmiany zachodzące w demografii ludności wiejskiej determinujące kierunki i tempo rozwoju obszarów wiejskich; na nasilające się procesy dezagraryzacji i rozwój wielofunkcyjności obszarów wiejskich; na konieczność rozwijania przedsiębiorczości na wsi. Ponadto zidentyfikowano wiele barier rozwoju obszarów wiejskich m.in. niedostateczny rozwój infrastruktury, bariery edukacyjne młodzieży wiejskiej, bariery instytucjonalne rozwoju przedsiębiorczości, niedostatecznie funkcjonujące mechanizmy inicjatyw oddolnych (co prowadzi do niewykorzystywania potencjału endogenicznego obszarów wiejskich) i wiele innych. Szczegółowy opis wyników i rekomendacji przedstawiamy poniżej.

1. Polityka rolna i rozwoju obszarów wiejskich

Wspólna Polityka Rolna powinna odstąpić od podejścia sektorowego na rzecz podejścia terytorialnego. Ten proces już się rozpoczął, ale przebiega z dużymi trudnościami. Zintegrowanie polityki rozwoju regionalnego i obszarów wiejskich wymaga zupełnie innego od dotychczasowych podejścia teoretycznego do rozwoju, zarówno rolnictwa, jak i obszarów wiejskich, oraz nowych rozwiązań instytucjonalnych. Wielofunkcyjność rolnictwa i rozwoju wsi jest dobrą płaszczyzną integracji dotychczasowych polityk sektorowych. Dodatkowym elementem integrującym obie polityki może być wdrażanie zrównoważonego rozwoju, zarówno kraju, jak i UE. Nowe tendencje w rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa skłaniają do zrewidowania wielu tradycyjnych koncepcji na temat rozwoju gospodarczego i społecznego, dominujących dotychczas w ekonomii głównego nurtu. Wzrost roli polityki regionalnej we wzmacnianiu rozwoju obszarów wiejskich jest tendencją właściwą.

Z punktu widzenia Polski jest kilka bardzo istotnych kierunków, w których zmierza reforma Wspólnej Polityki Rolnej. Po pierwsze, dotyczy to koncepcji podtrzymania podstawowego wsparcia dochodów dla rolników prowadzących drobne gospodarstwa rolne, z tym, że beneficjenci będą musieli spełniać kryterium tzw. aktywnego rolnika (definicja tego pojęcia jest przedmiotem debaty). Po drugie, zakłada się możliwość utrzymania części wsparcia związanego bezpośrednio z produkcją, jeśli będzie to uzasadnione społecznie lub ekonomicznie, np. potrzebą podtrzymania populacji na obszarach peryferyjnych zagrożonych wyludnieniem, czy też potrzebą prowadzenia danego kierunku produkcji dla podtrzymania bioróżnorodności obszarów górskich i podgórskich. Po trzecie, ma nastąpić wzmocnienie prośrodowiskowego charakteru filara II oraz pojawienie się nowych działań, m.in. instrumentów związanych z zarządzaniem ryzykiem i stabilizacją dochodów rolników. Inne ważne kierunki reformy to: „zazielenienie” filara I WPR (tzn. 30% płatności bezpośrednich powinno być wypłacane z tytułu podejmowania przez rolników działań wykraczających poza wymogi zasady wzajemnej zgodności), konwergencja poziomu płatności bezpośrednich (proponuje się progresywne zwiększanie ich poziomu w nowych krajach członkowskich i degresywne

zmniejszanie w starych), oraz wprowadzenie górnego limitu płatności na gospodarstwo (w wysokości 300 tys. euro rocznie).

Dla Polski korzystny jest wariant Wspólnej Polityki Rolnej maksymalizujący działania adresowane do pozarolniczych sektorów gospodarki. Symulacje modelowe pokazały, iż najkorzystniejszy dla rozwoju obszarów wiejskich w Polsce jest wariant polityki koncentrującej fundusze unijne na działaniach osi 3 – w porównaniu do scenariusza maksymalizacji funduszy na osi 2 czy osi 1. Zatem inwestowanie w działania adresowane do szerszej gospodarki lokalnej, nie tylko do rolnictwa, przyniosłoby najlepsze bezpośrednie efekty ekonomiczne oraz efekty mnożnikowe. Wprawdzie w przyszłej WPR nie będzie podziału na osie, ale działania te w większości będą nadal obowiązywały, więc warto je wspierać. Korzyści tego wariantu to: najwyższy wzrost gospodarczy, najwyższy wzrost realnych inwestycji i znaczący wzrost konsumpcji. Ponadto zaletą tego wariantu jest jedynie umiarkowany wzrost cen ziemi przy jednoczesnym wysokim subsydiowaniu inwestycji. W tym wariantcie też najbardziej rośnie zatrudnienie, przede wszystkim w usługach, jak i w przemyśle. Maksymalizacja środków na działania rolno-środowiskowe wiąże się z kolei z o wiele wyższym wzrostem cen ziemi, co prowadzi do zachwiania proporcji między cenami czynników produkcji (ziemią i kapitałem). Z kolei maksymalizacja środków na działania z osi 1 przyniosłaby mniejsze korzyści w odniesieniu do PKB i inwestycji, ale za to większy odpływ zatrudnienia z rolnictwa i większy wzrost dochodów rolniczych *per capita*.

2. Ludność wiejska

Ludność wiejska będzie stanowiła coraz większy odsetek ludności kraju ogółem. Prognozy wskazują na to, iż odsetek ludności wiejskiej będzie się stale zwiększać – z 38,8% w 2007 r. do 41,1% w 2035 r. Liczba ludności kraju ma zmniejszyć się w całym tym okresie o ponad 2,1 mln osób. Cały ubytek skoncentruje się jednak w miastach, natomiast liczba mieszkańców wsi w 2035 r. będzie w przybliżeniu taka sama jak w 2007 r. Spadek liczby ludności kraju i miast będzie miał charakter ciągły, natomiast liczba ludności wsi początkowo zwiększy się z 14799 tys. w 2007 r. do 15189 tys. w 2020 r., po czym stopniowo zmniejszy się do 14,778 tys. w 2035 r. Analiza przewidywanych zmian w strukturze ludności według wieku i płci wskazuje na szybki proces starzenia się ludności kraju. Jednak proces ten będzie szybszy wśród mieszkańców wsi niż miast: do 2035 r. mediana wieku¹ zwiększy się w pierwszej populacji o 11,4 roku, a w drugiej o 10,1 roku. Mimo to ludność wiejska pozostanie do końca prognozy demograficznie młodsza niż mieszkańcy miast: w 2035 r. wiek środkowy wyniesie odpowiednio 46,9 i 48,6 lat.

Utrzymuje się blisko zerowe saldo migracji miasto-wieś przy jednocześnie dużych zmianach rozkładu przestrzennego ludności wiejskiej. Głównym mechanizmem zmian rozkładu ludności są migracje ze wsi odległych w stosunku do głównych miast (ośrodków regionalnych i ponadregionalnych) kierujące się do miast. Jednocześnie z miast następuje odpływ ludności na obszary wiejskie o charakterze podmiejskim. Strumienie te w znacznym stopniu równoważą się pod względem liczebności (co powoduje bliskie zeru saldo migracji wieś-miasto), jednak wywierają istotny wpływ na struktury ludności wiejskiej zarówno w środowisku odpływu (na obszarach zmniejszających zaludnienie), jak i napływu (na obszarach podmiejskich). W rezultacie omawianych procesów w obszarach podmiejskich

---

¹ Mediana (wartość środkowa) to w statystyce wartość cechy w szeregu uporządkowanym, powyżej i poniżej której znajduje się jednakowa liczba obserwacji.

obserwuje się występowanie populacji relatywnie młodszej demograficznie, lepiej wykształconej, o zrównoważonym stosunku młodych kobiet i mężczyzn. Większość ludności zamieszkującej te tereny nie utrzymuje się z rolnictwa. Z kolei na obszarach o długotrwałych procesach depopulacyjnych (a więc przede wszystkim na tzw. ścianie wschodniej) występuje populacja o szczególnie wysokich wskaźnikach starości. W młodszych grupach wieku proporcja kobiet i mężczyzn wykazuje nadwyżkę tych drugich. Relatywnie duży udział w strukturze źródeł utrzymania ludności na tych terenach mają źródła niezarobkowe oraz praca w gospodarstwie rolnym. Niekorzystnie w stosunku do średnich dla wsi w kraju kształtuje się tam struktura wykształcenia mieszkańców. Obszary peryferyjne w Polsce centralnej i wschodniej wykazują podobne procesy do tych, które obserwowane są na pograniczu wschodnim, jednak są one słabiej zaawansowane.

Nasilają się zjawiska wielozawodowości i dywersyfikacji dochodów ludności wiejskiej. Następuje wzrost liczby gospodarstw uzyskujących dochody ze źródeł innych niż działalność rolnicza. W szczególności zwiększył się odsetek gospodarstw uzyskujących dochody z pracy najemnej (w roku 2007 wynosił 51,5% czyli o 10 p.p. więcej niż w 2005 r.). Jeśli chodzi o zmiany w strukturze źródeł dochodu w rolniczych gospodarstwach domowych, to zmierzają one w kierunku zwiększenia udziału gospodarstw uzyskujących dochody głównie z pracy najemnej (w 2007 r. udział wynosił 31,6%, czyli wzrósł o 7,2 p.p. w porównaniu do 2005 r.) oraz głównie z pozarolniczej działalności gospodarczej. Równocześnie zmniejszał się udział tych, dla których głównym źródłem była działalność rolnicza. Większe uzależnienie od dochodów z pracy pozarolniczej występuje w gospodarstwach małych, o powierzchni 2-3 ha. Mimo iż dysparytet dochodowy rodzin rolniczych do nierolniczych zmniejsza się, to z badań wynika, że nadal głównym powodem podjęcia pracy pozarolniczej była niezadowolająca sytuacja dochodowa w gospodarstwie (tak twierdziło 41,7% respondentów). Drugim w kolejności motywem była chęć osiągnięcia wyższego poziomu życia (25% respondentów). Niewielki odsetek stanowiły osoby dla których dywersyfikacja wynikała z chęci realizowania marzeń i pasji (ok. 8,5% respondentów), chęci sprawdzenia się w pracy pozarolniczej (7,5% respondentów), czy chęci wykorzystania posiadanych kwalifikacji (18% respondentów).

Mieszkańcy wsi zmieniają swoje poglądy i postawy na bardziej przyjazne środowisku naturalnemu. Ludność wsi położonych w obrębie obszarów chronionych charakteryzuje się większą wrażliwością na stan środowiska naturalnego, niż ludność zamieszkująca gminy pozbawione wysokich walorów przyrodniczych. Przejawia się to w większej liczbie mieszkańców segregujących odpady, posługujących się torbami wielokrotnego użytku przy zakupach, unikających zakupu produktów jednorazowego użytku oraz ograniczających zużycie energii elektrycznej. Takie zachowania świadczą o pozytywnym wpływie bodźców zarówno natury ekonomicznej, jak i edukacyjnej. Na terenach cennych przyrodniczo organizowana jest bowiem działalność oświatowa prowadzona przez samorządy i organizacje pozarządowe zajmujące się sprawami stanu środowiska, co odróżnia je od obszarów w mniejszym stopniu objętych taką działalnością. Prawdopodobnie jest też pewien wpływ polityki Unii Europejskiej, która przywiązuje dużą wagę do spraw związanych z ochroną środowiska. Z jednej strony wynagradza rolników za postawy pro-środowiskowe (np. wsparcie w ramach osi 2), z drugiej uzależnia wsparcie dla rolników od spełniania norm środowiskowych (np. w ramach filara I).

3. Rozwój obszarów wiejskich

Pogłębiający się proces dezagraryzacji stwarza rosnącą presję na wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich. Dezagraryzacja przejawia się spadkiem udziału rolnictwa: w wartości dodanej brutto (z 4,9% w 2000 r. do 3,8% w 2010 r.), w zatrudnieniu (z 16,1% w 2000 r. do 14,9% w 2010 r.) oraz w odsetku mieszkańców wsi pracujących w rolnictwie (z 45,5% w 2000 r. do 32,1% w 2009 r.). Przy kurezącym się zapotrzebowaniu na siłę roboczą w rolnictwie głównym problemem polskiej wsi staje się tworzenie nowych miejsc pracy pozarolniczej na obszarach wiejskich, co wydaje się niezbędnym warunkiem przyspieszenia także zmian strukturalnych w samym rolnictwie. Zatem nie ulega wątpliwości, że proces wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich należy przyspieszyć i dużą rolę mogą tu odegrać gospodarstwa rodzinne, bowiem właśnie one mają cechy szczególnie predestynujące je do różnorodności organizacji i wykorzystania zasobów pracy. Jednak same procesy rynkowe nie wystarczą do osiągnięcia rozwoju wielofunkcyjnego, potrzebne są też odważne decyzje polityki państwa, które stworzą warunki do inwestowania na wsi. Nieodzowne jest także zaangażowanie lokalnej ludności, co jest procesem trudnym i długim oraz wymagającym „pracy od podstaw” nad rozwojem kapitału społecznego polskiej wsi. Doświadczenia wielu krajów wskazują, że bez stworzenia i realizacji programu ożywienia gospodarczego małych, podupadających miasteczek oraz idącego w parze programu małego przemysłowienia obszarów wiejskich, trudno będzie myśleć o znaczącym postępie w procesie tworzenia nowych miejsc pracy pozarolniczej na wsi.

Mimo zmian zachodzących w zagospodarowaniu obszarów wiejskich, będących efektem wielu, często przeciwstawnych, procesów gospodarczych, społecznych i politycznych, trudno jeszcze mówić o wysokim poziomie wielofunkcyjności obszarów wiejskich w Polsce. Przekształcenia struktury społeczno-gospodarczej i polityczno-kulturowej wsi (suburbanizacja, semiurbanizacja, kontrurbanizacja, gentryfikacja, depopulacja, desertyfikacja) skutkują rosnącym zróżnicowaniem funkcjonalnym obszarów wiejskich oraz żywiołowymi formami zagospodarowania ich przestrzeni. Procesy rozwoju w szerokim otoczeniu aglomeracji miejskich w Polsce przyjmują formę niekontrolowanego narastania rozproszonej zabudowy. Katastrofalny charakter ma również ekspansja budownictwa mieszkaniowego i gospodarczego na tereny otwarte, ekologicznie i krajobrazowo cenne. W regionach o rozproszonym osadnictwie wiejskim i niekorzystnych warunkach gospodarowania, masowy wymiar przyjmuje zjawisko stopniowego zanikania zabudowy. Dążenie do przyciągnięcia inwestycji zewnętrznych za wszelką cenę ma społeczną akceptację i jest powszechne w skali lokalnej. Skutkuje łatwością podejmowania inicjatyw otwierających tereny wiejskie pod nowe przedsięwzięcia, co rozprasza układy przestrzenne wsi. Wpływa to negatywnie nie tylko na formy zagospodarowania obszarów wiejskich i jakość środowiska naturalnego, ale radykalnie zwiększa koszty funkcjonowania ludności wiejskiej. Może wywoływać też niepożądane konsekwencje społeczne i poważne napięcia gospodarcze, zarówno w obszarach intensywnie urbanizujących się jak i poza nimi, w strefach przejściowych oraz peryferyjnych.

Duży wpływ na rozwijanie wielofunkcyjności obszarów wiejskich mają warunki naturalne danego obszaru. W oparciu o badania obszarów wiejskich woj. dolnośląskiego można stwierdzić, że generalnie wyższy poziom wielofunkcyjności wykazują obszary wiejskie dysponujące relatywnie słabszymi warunkami glebowymi oraz glebowo-klimatycznymi do produkcji rolnej. Są to jednocześnie obszary charakteryzujące się sprzyjającymi uwarunkowaniami dla rozwoju turystyki wiejskiej oraz pozarolniczej wytwórczości opartej o lokalne zasoby. Gminy położone wokół dużych miast swoją

wielofunkcyjność zawdzięczają głównie znacznemu nasileniu działalności pozarolniczej prowadzonej przez rolników na rzecz ośrodków miejskich. Relatywnie najniższy poziom wielofunkcyjności wykazują obszary wiejskie o wysokich walorach przyrodniczych do produkcji rolnej. W opinii respondentów w przyszłości na obszarach wiejskich woj. dolnośląskiego dominować będą trzy typy gmin wielofunkcyjnych:

- gminy turystyczne z handlem i usługami oraz działalnością rolniczą,
- gminy turystyczne z rozwiniętą gospodarką leśną,
- gminy z rozwiniętą strefą usług i drobnym przemysłem przetwórczym.

Niedostateczny rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich w stosunku do rosnącego zapotrzebowania stanowi poważną barierę zrównoważonego rozwoju tych obszarów.

Popyt na infrastrukturę wyraźnie rośnie na obszarach wiejskich. Jednocześnie podaż infrastruktury, rozumianej jako ogół urządzeń i instytucji warunkujących sprawne funkcjonowanie obiektów publicznych i biznesowych oraz gospodarstw domowych, nie nadąża za popytem na nie. Stwarza to zagrożenie dla rozwoju obszarów wiejskich. Literatura przedmiotu pozwala na wyodrębnienie 3 podejść do definiowania infrastruktury na danym obszarze. Podejście *katalogowe* pozwala utworzyć zamkniętą listę dóbr infrastrukturalnych na danym terenie; podobnie podejście *opisowe*, umożliwia wyodrębnienie infrastruktury technicznej, której pomiar oparty jest na wyliczaniu obiektów i urządzeń: energetycznych, wodnych, ściekowych i komunikacyjnych. Podejście *funkcjonalne* zaś wyodrębnia infrastrukturę ze względu na potrzeby spełniane w przypadku konkretnego podmiotu. Przez to pozwala na uelastycznienie podejścia do infrastruktury i stworzenie syntetycznego wskaźnika oceny infrastruktury poprzez porównanie kapitału publicznego i odpowiednio dobranych konsumpcyjnych wydatków publicznych. Zmienność struktury tego wskaźnika jest uzależniona od różnych grup interesariuszy, korzystających z szeroko rozumianej infrastruktury m.in. instytucji biznesowych oraz odbiorców indywidualnych oraz od poziomu i dynamiki zmian infrastruktury.

Oddolne podejście do rozwoju obszarów wiejskich w Polsce napotyka w praktyce na wiele przeszkód instytucjonalnych. Jedynym działaniem WPR opartym na oddolnych inicjatywach społeczności wiejskich jest program LEADER. Jednak po włączeniu go do głównego nurtu WPR (jako oś 4 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013) napotkał on na wiele ograniczeń instytucjonalno-administracyjnych, które osłabiły jego podstawowe założenia. Program, który zakładał partnerstwo lokalnych aktorów i mobilizację działań oddolnych, napotkał na bariery rozbudowanych wymagań biurokratycznych, którym mogą sprostać przede wszystkim instytucje państwowe (np. samorząd lokalny). Natomiast lokalne instytucje trzeciego sektora, czy osoby prawne nie mają odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego, by podjąć wymaganiom co do tworzenia projektów i ich realizacji. Oznacza to, że w praktyce nie służy on aktywizacji lokalnych instytucji trzeciego sektora czy indywidualnych osób, ale jest kolejnym narzędziem władz lokalnych. W dodatku obostrzenia administracyjne powodują zbyt powolne wykorzystywanie funduszy oraz nastawienie na mierzalne zmiany ilościowe, z których łatwiej się rozliczać, a nie na docelowe zmiany jakościowe, które są trudno mierzalne i ich efekty są widoczne dopiero w dłuższym okresie, bowiem dotyczą zwiększania integracji społecznej, aktywizacji instytucji trzeciego sektora i zaangażowania indywidualnych osób – szczególnie tych nie powiązanych z samorządem lokalnym.

Podobnie nie spełnia swojego zadania – kreowania oddolnej aktywności – program *Odnowy wsi realizowany ze środków UE.* Jest on w praktyce działaniem inwestycyjnym samorządów realizowanym za przyzwoleniem zebrania wiejskiego. Nadal, pomimo

wprowadzenia znacznych zmian w oficjalnych instrukcjach, tzw. plan odnowy i rozwoju miejscowości obejmuje głównie pojedyncze inwestycje, których w żaden sposób nie można uznać za kompleksowy pomysł mieszkańców na wieloletni program dla swojej wsi, jak to było w zamyśle propagatorów włączania *Odnowy wsi* do katalogu działań unijnych.

4. Przestrzenne zróżnicowanie obszarów wiejskich

Obszary peryferyjne są na tyle zróżnicowane pod względem struktury społeczno-gospodarczej, że wymagają odrębnego podejścia dla rozwiązania swoich problemów. Z badań wynika, że występują co najmniej trzy typy obszarów peryferyjnych. Pierwszy typ posiada cechy depopulacyjne i problemy infrastrukturalne. Działania sprzyjające rozwojowi takich obszarów powinny zakładać większą aktywizację społeczną ich mieszkańców oraz dywersyfikację działalności dążącą do zaspakajania potrzeb: środowiskowych, kulturowych, społecznych oraz ekonomicznych ludności. Drugi typ obszarów peryferyjnych, występujący głównie na obszarach rolniczych o rozdrobnionej strukturze agrarnej, charakteryzuje się relatywnie dobrą sytuacją demograficzną i społeczną. Z uwagi na tradycję nasilonych dojazdów do pracy należy tu skupić się na poprawie dostępności komunikacyjnej oraz na rozwoju okolicznych małych miast i kluczowych wsi, stanowiących lokalne centra życia publicznego i rynki pracy. Cechą charakterystyczną trzeciego typu obszarów peryferyjnych jest najniższy w Polsce poziom kapitału społecznego i ujawnione procesy pauperyzacji społeczności lokalnych. Zdecydowanie jest to sfera wymagająca bezpośredniej interwencji polityki spójności, tym bardziej że jest to obszar młody demograficznie, z niewykorzystanym zasobem siły roboczej. Dodatkowo niska gęstość sieci osadniczej sprzyja tu wykluczeniu przestrzennemu, dlatego konieczna jest poprawa dostępności komunikacyjnej ośrodków regionalnych.

Obszary o niskim początkowym poziomie zurbanizowania zwykle rozwijają się szybciej niż jednostki silnie zurbanizowane, jednak luka rozwojowa między nimi nadal się powiększa. Dynamika i kierunek procesów urbanizacyjnych w decydującym stopniu uzależnione są od wyjściowego poziomu zurbanizowania danego obszaru. Między urbanizacją a rozwojem istnieje statystycznie istotna korelacja ujemna (-0.49 wg współczynnika Pearsona). Oznacza to, że gminy o niższym poziomie zurbanizowania w punkcie wyjściowym podlegają wyższej dynamice rozwoju, a te o wyższym poziomie początkowym wykazują niższą dynamikę zmian. Jednak początkowa różnica w rozwoju tych dwóch grup gmin była tak duża, iż obecny szybszy rozwój gmin mniej zurbanizowanych jest niewystarczający, aby można mówić o konwergencji w stosunku do gmin silnie zurbanizowanych. Decydujący wpływ na poziom urbanizacji mają takie czynniki jak: atrakcyjność lokalizacji (potencjał przyciągający), koncentracja (zagęszczenie), infrastruktura i demografia. W przypadku wielu gmin dodatkowe znaczenie dla procesu urbanizacji miały także fizyczna i komunikacyjna odległość od metropolii oraz status administracyjny gminy, ale tylko w przypadku współwystępowania ruchliwości przestrzennej mieszkańców, zawierania kontaktów formalnych, oraz dostępu do niektórych mediów i typu zabudowy.

Zmniejsza się wielkość użytków rolnych i jednocześnie zwiększa się obszar odlogowania i ugorowania ziemi rolniczej w Polsce. Proces dezagrarnizacji obszarów wiejskich ujawnia się też w spadku użytkowania ziemi rolniczej – użytki rolne w 2000 r. wynosiły 17,8 mln ha, a w 2010 r. już tylko 15,5 mln ha. Zjawisko dobrowolnego odlogowania i ugorowania ziemi rolniczej dotyczy nie tylko obszarów oddalonych od ośrodków miejskich, zwłaszcza większych miast, będących liczącymi się ośrodkami zbytu produktów rolnych, lecz także

obszarów podmiejskich, w tym terenów położonych w bezpośrednim otoczeniu miast. Przesłanek, które skłaniają rolników do posiadania ziemi bez jej użytkowania, a także wydzierżawiania, jest wiele. Należą do nich: możliwość osiągnięcia dodatkowych korzyści z tytułu preferencyjnego rolniczego ubezpieczenia emerytalnego rolników, bezpłatne ubezpieczenie zdrowotne, zwolnienie z obowiązku płacenia podatku od nieruchomości budowlanych, preferencyjne ubezpieczenie budynków w gospodarstwie rolnym. Zatem odlogowanie i ugorowanie jest wynikiem analizy kosztów i korzyści związanych z posiadaniem ziemi w porównaniu do tych, które niesie za sobą jej uprawianie. Trudno więc oczekiwać aby rolnicy, wbrew swoim interesom prywatnym, realizowali cele, które są ważne z uwagi na interesy ogólnospołeczne, w tym ekologiczne.

5. Przedsiębiorczość na wsi

Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich wymaga stworzenia kompleksowego systemu wsparcia instytucjonalnego. Taki system powinien być w stanie zaoferować ustawiczne wspieranie przedsiębiorców (także tych potencjalnych) w zakresie kształcenia umiejętności i rozwijania kreatywności oraz zdolności do podejmowania ryzyka w biznesie. Ogniwami tego łańcucha wsparcia powinny być: 1) warsztaty kreatywności i innowacyjności (generowanie pomysłów na biznes, wzmacnianie wiary w powodzenie nowych pomysłów), 2) kształcenie podstawowych umiejętności i kompetencji biznesowych, 3) szkolenia z zakresu zarządzania zmianą i ryzykiem, umiejętności poszukiwania zewnętrznego finansowania, sieciowania i zdolności współpracy w celu wspólnego rozwiązywania problemów oraz wymiany dobrych praktyk, 4) mentoring i stałe wsparcie techniczne, także po uruchomieniu działalności. W tym celu należy poszukiwać najlepszych rozwiązań organizacyjnych i instytucjonalnych, również w istniejących już strukturach, np. niewykorzystanym potencjałem dysponuje Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich, posiadająca rozwiniętą strukturę regionalną i lokalną.

Rozwijanie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich sieci Natura 2000 wymaga szczególnych metod działania. Aby skutecznie przełamywać bariery prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach wiejskich sieci Natura 2000 należy skoncentrować się na eliminowaniu ograniczeń specyficznych dla tych obszarów, a zatem barier o charakterze biurokratycznym, dodatkowych kosztów inwestycji, niepewności co do rodzaju możliwych do podjęcia inwestycji, itp. Aby skutecznie przełamywać bariery prowadzenia działalności gospodarczej na tych terenach należy: 1) zmienić podejście – czynnik środowiskowy powinien być traktowany nie jako formalny element dokumentów strategicznych lecz jako punkt wyjścia do budowania koncepcji rozwoju gmin objętych Naturą 2000, 2) wypracować mechanizmy zabezpieczające obszary sieci przed marginalizacją – m.in. przez rezerwowanie określonej puli środków na projekty realizowane na obszarach wiejskich objętych Naturą 2000, 3) usprawnić proces komunikacji społecznej dotyczącej sieci Natura 2000 i upodmiotowić społecznych (gminnych) partnerów tego dialogu, 4) wdrożyć monitoring procesów rozwojowych gmin objętych Naturą 2000 – stała obserwacja i analiza zmian społeczno-gospodarczych na wybranych terenach sieci, 5) uprościć istniejące procedury dostępu do funduszy zarezerwowanych dla rolników gospodarujących na terenach Natury 2000 w celu zwiększenia wykorzystania środków przewidzianych na ten cel w PROW.

Promowanie przedsiębiorczości i własnej działalności gospodarczej jest kluczowe w rozwiązywaniu problemów bezrobocia, zwłaszcza wśród kobiet, na wsi. Jednym z istotnych problemów na wsi jest niska aktywność zawodowa kobiet. Jest to tym bardziej

niepokojące, że w największym stopniu dotyczy kobiet młodych, szczególnie należących do dwóch grup wiekowych: 18-24 i 25-34 lata, które nie mogą znaleźć pracy najczęściej pozostają na utrzymaniu rodziców czy bliskich. To szczególnie niebezpieczne zjawisko, ponieważ to właśnie w tych grupach wiekowych następuje dynamiczny wzrost poziomu wykształcenia, jest to też przedział wieku związany z największą mobilnością, aktywnością i możliwościami uczenia się. Z badań wynika, że kobiety wiejskie, mimo obciążenia obowiązkami rodzinnymi, podejmują działalność gospodarczą z dużym zaangażowaniem. Jednak obowiązki, jakie spoczywają na kobietach wiejskich, szczególnie związane z często niedocenianą aktywnością w gospodarstwie rolnym (prace pomocnicze, których nie uwzględnia się przy analizowaniu problemu pracy kobiet wiejskich) istotnie ograniczają ilość czasu wolnego kobiet oraz ich gotowość do aktywizacji zawodowej.

6. Zmiany zachodzące w rolnictwie polskim

Produktywność polskiego rolnictwa w ostatniej dekadzie poprawiła się, co było wypadkową pozytywnej zmiany technologicznej i wysokiej efektywności. Badania nad efektywnością polskiego rolnictwa w latach 1998-2009, prowadzone dwiema różnymi metodami – nieparametryczną (Data Envelopment Analysis) i parametryczną (Stochastic Frontier Analysis) – wskazują na wysoką efektywność gospodarstw rolnych w Polsce w analizowanych latach. Przy czym najwyższe miejsca w rankingu pod względem efektywności zajęły takie województwa jak: dolnośląskie, opolskie, wielkopolskie, podlaskie, lubuskie. W analizowanym czasie odnotowano też wzrost produktywności całkowitej o 9,4%, co wynikało z wzrostu postępu technologicznego o taki sam procent przy niezmienionym poziomie efektywności (w metodzie DEA). Najwyższymi przeciętnymi indeksami produktywności całkowitej charakteryzowały się województwa: podlaskie (34,7%), lubuskie (18,3%), warmińsko-mazurskie (18,1%). Z kolei metoda SFA wskazuje nie tylko na wysoką efektywność polskiego rolnictwa, ale też na jej tendencję rosnącą w analizowanym czasie (wzrost o 30-40 p.p.).

Wejście Polski do UE i objęcie rolnictwa polskiego Wspólną Polityką Rolną wyraźnie poprawiło sytuację dochodową rolników. W 2004 r. dochód nominalny „przedsiębiorcy rolnego” w porównaniu do średniej z lat 2001-2003 wzrósł ponad 2-krotnie. Podstawowym czynnikiem tak wysokiego wzrostu dochodów był prawie 11-krotny wzrost subwencji, w tym przede wszystkim dopłat bezpośrednich. W kolejnych latach wzrost dochodu „przedsiębiorcy rolnego” był już umiarkowany, a jego poziom ulegał dość znacznym wahaniom. Dochód ten w 2009 r. był wyższy niż w 2004 r. o 23%, a w 2010 r. o 38%, ale w 2005 r. był niższy niż w 2004 r. o 12%. Ten wynik, w warunkach słabego postępu w przemianach strukturalnych w rolnictwie i w związku z tym w warunkach niewielkiej poprawy wydajności pracy, był przede wszystkim rezultatem wzrostu subsydiowania rolnictwa. Subwencje, za wyjątkiem 2009 r., rosły szybko i w 2010 r. były prawie 2,8 razy większe niż w 2004 r. i prawie 30-razy większe niż w latach 2001-2003. W latach 2004-2007 dochody realne gospodarstw domowych rolników rosły zdecydowanie szybciej niż pozostałych grup społeczno-zawodowych, w tym gospodarstw pracowniczych. Natomiast w latach 2008 i 2009 nastąpiło odwrócenie tej tendencji ze względu na spadek dochodów rolników z produkcji rolnej. W rezultacie w 2009 r. dochody gospodarstw domowych rolników wzrosły o 27,4%, w stosunku do dochodów z 2003 r. Był to wzrost w podobnej skali jak gospodarstw pracowniczych (27,6%) i w nieco większej skali niż gospodarstw ogółem (o 22%).

Sytuacja dochodowa rolników jest silnie zróżnicowana w zależności od wielkości ekonomicznej gospodarstw rolnych. Analiza danych Polskiego FADN wskazuje, że w gospodarstwach mniejszych ekonomicznie dochód nie wystarcza na opłacenie własnej pracy (użytkownika i jego rodziny) wykonanej na rzecz gospodarstwa. Sytuacja ta w 2004 r. obejmowała trzy najmniejsze ekonomicznie grupy gospodarstw (bardzo małe – poniżej 4 ESU, małe – 4-8 ESU i średnio-małe – 8-16 ESU), a 2009 r. tylko dwie – bardzo małe i małe. Analiza dochodów i inwestycji wskazuje, że gospodarstwa mniejsze ekonomicznie nie mają środków na inwestycje i zaprzestają podejmowania działań skierowanych na rozwój gospodarstwa. Jeśli w 2004 r. widoczna była tendencja do rezygnacji z rozwoju gospodarstw w grupie najmniejszych ekonomicznie gospodarstw (2-4 ESU), to w 2009 r. już także w grupie gospodarstw 4-8 ESU, a nawet w grupie 8-16 ESU. Zmiany w sytuacji dochodowej rolników powodują, że wyraźnie kształtuje się grupa gospodarstw domowych, dla których dochody z działalności rolniczej nie są już nie tylko głównym dochodem, ale stanowią jedynie niewiele znaczący dodatkowy dochód. Ich właściciele nie wiążą swoich perspektyw z rozwojem gospodarstwa rolnego.

W najbliższym czasie można spodziewać się pogorszenia sytuacji dochodowej rolników ze względu na sytuację makroekonomiczną kraju oraz zapowiadane reformy. Obecnie rolnicy korzystają z wielu dotacji finansowanych z budżetu państwa, co pozytywnie przekłada się na ich dochody. Należą do nich dotacje do oprocentowania kredytów, dotacje do ubezpieczeń społecznych realizowanych przez KRUS (w wysokości ok. 15 mld zł rocznie), dotowanie dopłat bezpośrednich. Zapowiedziane przez Rząd, w exposé Premiera, uzdrawianie finansów publicznych w dużym stopniu obejmie również ludność rolniczą, gdyż planowany jest podatek dochodowy dla rolników, zmiana płatności składek do KRUS, jak również zwiększenie podatku VAT i podatku akcyzowego na olej napędowy oraz wycofanie dotacji do biopaliw. To wszystko spowoduje wzrost kosztów utrzymania ludności rolniczej oraz wzrost kosztów produkcji. Należy też spodziewać się wzrostu stopy oprocentowania kredytów, z uwagi na zaostrzenie kryteriów kredytowania ludności przez banki. Zrealizowanie tych zapowiedzi oznacza możliwe pogorszenie się sytuacji dochodowej ludności rolniczej. Po stronie pozytywnych elementów jest jednak przystąpienie Rosji do WTO, co wymusi na niej ograniczenie sztucznych barier w imporcie polskiej żywności do tego kraju.

7. Społeczny rozwój wsi

W postindustrialnym społeczeństwie powstaje jakościowo nowe zjawisko określane w literaturze jako *New Rural Economy* (nowa gospodarka wiejska). W stosunku do gospodarki tradycyjnej traci znaczenie sektor I, a zyskuje przede wszystkim sektor III. Pod wpływem globalizacji gospodarka wiejska staje się gospodarką otwartą, przede wszystkim przez rosnące znaczenie sieci, wiążących gospodarujące podmioty. Jednocześnie, ze względu na rozmaite motywacje, dla których funkcjonują te podmioty, przynajmniej w Polsce, jest ona gospodarką mieszaną. Jest przy tym zjawiskiem dynamicznym, którego kształt dopiero się rysuje. Można ją zdefiniować jako ekonomiczne działania ludzi, umiejscowione na obszarach uznawanych jako wiejskie, a polegające na produkcji dóbr, usług, informacji. Socjolog postrzega ją jako terytorialnie usytuowany subsystem społeczeństwa, składający się z produkcji, dystrybucji, wymiany i konsumpcji. Pojawienie się tego jakościowo nowego zjawiska niesie konieczność nowej analizy. Potrzebna jest nowa typologia uwzględniająca rodzaj produktów wytwarzanych przez ten subsystem (w oparciu o zasoby lokalne i zewnętrzne) i ich przeznaczenie (użytek własny, rynek lokalny, rynki poza lokalne) w

połączeniu ze wskaźnikami gęstości ekonomicznej oraz dominującym typem racjonalności funkcjonowania podmiotów.

Kondycja kapitału społecznego na polskiej wsi poprawia się. Rośnie aktywność w organizacjach obywatelskich zarówno mieszkańców wsi (do 26% w 2010 roku) jak i rolników (do 40%). W 2010 roku aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich wzrosła o 8 punktów procentowych, ten wzrost dotyczy zarówno mieszkańców wsi (o 7 punktów procentowych) jak i rolników – aż o 19 punktów procentowych. Rolnicy, zaraz po przedstawicielach kadry kierowniczej i specjalistów, są najbardziej aktywną grupą społeczno-zawodową w organizacjach, wyprzedzając zarówno pracowników administracyjno-biurowych, jak i przedsiębiorców. Podobnie poziom zbiorczego wskaźnika zaangażowania w pracę społeczną pokazuje, że wieś nie odbiega znacząco od polskiej średniej. Ten wskaźnik jest zaskakująco wysoki wśród rolników (58%) i sytuuje ich tuż za kadrami kierowniczą i specjalistami oraz daleko wyżej niż przedsiębiorców i pracowników administracyjno-biurowych. Sondáže z 2010 i 2011 roku potwierdzają znacząco wysokie zaangażowanie polskich rolników w nieodpłatną aktywność na rzecz własnego środowiska. Doświadczenia historyczne pokazują, że budowa kapitału społecznego otwartego na współpracę ze środowiskami pozarolniczymi jest ważnym czynnikiem zmian. Tak jak w latach 1980/1981, także przed akcesją Polski do UE oraz w pierwszych latach po integracji, współpraca ekspertów i organizacji pozarządowych „miejskich” z rolniczymi i wiejskimi środowiskami wzmocniła inkluzywny kapitał społeczny wsi.

Samo udostępnienie znacznych środków i nawet mechanizmów finansowych na rozwój wsi nie gwarantuje jeszcze pozytywnych zmian w społeczności wiejskiej. Barię w dobrym wykorzystaniu środków infrastrukturalnych (np. z *Odnowy wsi*) i mechanizmów finansowych (np. „funduszy sołeckich”) jest słabość lokalnej demokracji, przejawiająca się brakiem wystarczającego zainteresowania mieszkańców podejmowanymi decyzjami i działaniami. Wobec dynamicznie zmieniającej się struktury społecznej poszczególnych miejscowości odwraca się funkcjonujący od lat tradycyjny model przywództwa, związany z autorytetami większych rolników i wiejskiej inteligencji. W wielu miejscowościach do głosu dochodzą nowi mieszkańcy, którzy sprowadzając się na wieś chcą zadbać o swoje interesy. Aby doszło do prawdziwych zmian w społecznościach wiejskich trzeba zacząć od rzeczy niedocenianych i bagatelizowanych, takich jak: jakość zebrań wiejskich, „poważne traktowanie” lokalnych liderów, zezwolenie na realne upodmiotowienie społeczności poprzez systematyczne i stałe szanowanie woli mieszkańców. Tak jak przez wiele lat samorządy gminne doceniane były za dojrzałość i umiejętność mądrego „samo rządzenia”, tak dzisiaj stoi przed nimi wyzwanie podzielenia się częścią swej samorządności ze wspólnotami sołeckimi, opartymi często na współpracy sąsiedzkiej, w imię tej samej zasady subsydiarności, o którą zabiegały dwadzieścia lat wcześniej. Eksperyment upodmiotowienia lokalnych wspólnot przyniesie w dłuższym okresie wiele korzyści, nawet jeżeli „centralne sterowanie gminą” może wydać się w pierwszym okresie łatwiejsze i bardziej efektywne.

Kultura wiejska, która przez lata była zaniedbywana, współcześnie zaczyna być postrzegana jako dobro rynkowe, przynoszące zyski. Od początku transformacji problematyka kultury wiejskiej była zaniedbywana i pomijana jako drugorzędna i nie mająca przełożenia na kwestie społeczne i ekonomiczne. Wynikało to z lekceważącego stosunku do szeroko rozumianej kultury wsi – jako zasobu norm i wartości, uznawanych za nieodpowiadające nowym wyzwaniom – oraz ze "skansenowego" traktowania kultury ludowej. Nastawienie to wyrażało się również w nieznanym lokalnego dziedzictwa kulturowego przez mieszkańców wiejskich społeczności lokalnych (tylko 20% respondentów

mogło pochwalić się dobrą wiedzą na ten temat, podczas gdy na temat kultury popularnej – aż 49%) oraz nikłym udziałem lokalnych zasobów kulturalnych w ofercie miejscowych instytucji kultury. Współcześnie kultura staje się dobrem rynkowym i zaczyna przynosić duże zyski, generuje miejsca pracy, ponadto jej wykorzystywanie nie wymaga dużych nakładów inwestycyjnych, jest za to bezpieczna dla środowiska. Analiza rzeczywistości kulturowej w społecznościach lokalnych w Polsce, a także przegląd literatury na temat możliwości produktywnego wykorzystania zasobów kultury, prowadzi do wniosku, iż pilną koniecznością staje się zdiagnozowanie stanu wiejskiego dziedzictwa kulturowego, stopnia jego znajomości wśród władz i mieszkańców oraz możliwych sposobów skapitalizowania tych zasobów.

Obecny kryzys skłania do namysłu nad wartościami, w tym nad kulturą mieszkańców wsi, której bliżej jest do „kultury walki o przetrwanie” niż „kultury konsumpcjonizmu”. Kultura konsumpcjonizmu jest pojęciem, które użyte zostało w literaturze tematu jako zwornik relacji pomiędzy rynkiem a kulturą. Wbrew opiniom o nieprzezwycięzalnej obcości logiki rynkowej i logiki kulturowej, w literaturze pokazane są możliwe płaszczyzny styeczne pomiędzy nimi. W pracach poświęconych zachowaniom biznesowym wykorzystuje się odwołania do kultury podkreślając społeczne i moralne zakorzenienie działań gospodarczych. Akcentuje się, że *homo sociabilis* jest podstawą *homo oeconomicus* (Giza – Poleszczuk, 2010). Autorka analizuje nowe przejawy konsumpcjonizmu jako realizację wartości użytecznych, które dokonały zmiany w tradycyjnych wartościach wsi. Zauważa zjawisko hiperkonsumpcji, za którym stoi jej zdaniem błędne przekonanie, iż może być ona gwarantem szybkiego i trwałego wzrostu gospodarczego (za Gwiazdowskim, 2011).

8. Młodzież wiejska a edukacja

Młodzież wiejska traci swoją społeczno-kulturową specyfikę. Z badań wynika, że już w pierwszej dekadzie przemian (lata 90.) młodzież wiejska traciła swoją społeczno-kulturową specyfikę, a w drugiej ta tendencja jeszcze się pogłębiła. Zatem młodzież wiejska szybko upodabnia się do młodzieży miejskiej, choć w niektórych aspektach różnice są nadal widoczne. Przykładowo do wysokich statusów społecznych aspiruje 40% młodzieży wiejskiej i blisko 60% miejskiej. Do wysokich dochodów aspiruje 30% młodzieży wiejskiej i 50% miejskiej. Dynamicznym zmianom ulega obyczajowość i religijność wiejskiej młodzieży, uwidoczniona w spadku deklaracji regularnego uczestnictwa w mszach świętych o blisko 30 pp. Zaskakujące jest też podobieństwo preferencji politycznych młodzieży wiejskiej i miejskiej, zdecydowanie optujących za rozwiązaniami pragmatycznymi, dalekimi od skrajnych ideologii. Mimo tych zmian młodzież wiejską ciągle wyróżnia silniejsze przywiązanie do tradycji, widoczne w definiowaniu rodziny, ilości zawieranych czy rozwiązywanych małżeństw. Tak duże mentalne zbliżenie młodego pokolenia nie osiągnęło stopnia, który obserwujemy w rozwiniętych krajach Europy, niemniej jest ono znacząco większe aniżeli w wielu innych postkomunistycznych krajach. Skutki takiego zbliżenia mogą być obiecujące ze społecznego punktu widzenia, jednak równie dobrze – przy braku korzystnej koniunktury – mogą oznaczać szeroką bazę społecznych napięć.

Miejsce zamieszkania jest czynnikiem istotnie różnicującym dostępność do edukacji przedszkolnej, a ta determinuje wyniki późniejszej edukacji szkolnej młodzieży wiejskiej. Środowisko jest czynnikiem w wyraźnym stopniu różnicującym powszechność wychowania przedszkolnego – w roku szkolnym 2009/10 aż 76% dzieci w wieku 3-5 lat mieszkających w mieście i jedynie 37% pochodzących ze wsi było objętych wychowaniem

przedszkolnym. Obserwowana niższa powszechność wychowania przedszkolnego na wsi jest konsekwencją odmiennego kształtu tego szczebla oświaty w różnych środowiskach – w miastach 73% ogółu placówek wychowania przedszkolnego stanowią przedszkola, na wsi natomiast dokładnie ten sam odsetek stanowią oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz zespoły i punkty przedszkolne powołane na mocy ustawy z 2008 roku.

Nierówności środowiskowe w dostępie do edukacji przedszkolnej dają się zaobserwować nie tylko między wsią i miastem, ale również wewnątrz wsi. Największy odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli można odnotować w województwach opolskim, śląskim i wielkopolskim, najmniejszy w podlaskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim i kujawsko-pomorskim. Najniższa powszechność wychowania przedszkolnego charakteryzuje środowiska o relatywnie najmniej korzystnych charakterystykach rozwojowych. Co więcej, czynnik środowiskowy okazuje się silniej determinować dostęp do edukacji przedszkolnej aniżeli czynniki społeczne. Okazuje się, że przy podobnych charakterystykach społecznych rodzin ich pochodzenia, uczniowie, którzy w przeszłości objęci byli wychowaniem przedszkolnym osiągają wyższe wyniki w testach zewnętrznych aniżeli ich rówieśnicy, których edukacja rozpoczęła się dopiero wraz z podjęciem nauki w szkole podstawowej. Podobne prawidłowości można zaobserwować w sferze aspiracji edukacyjnych.

Ścieżki edukacyjne młodych mieszkańców wsi jak i ich poziom kapitału kulturowego nadal nie dorównują ich odpowiednikom miejskim. Proces ten wynika zarówno z częściowego dziedziczenia kapitału kulturowego z rodziny pochodzenia (zarówno tego negatywnego, jak i pozytywnego) oraz funkcjonowania mechanizmów selekcyjnych. W rezultacie tych procesów, kariera zawodowa młodzieży wiejskiej znacznie częściej aniżeli wśród młodych mieszkańców miast wiąże się z wykonywaniem pracy, która nie tyle jest postrzegana jako sukces zawodowy, a raczej chroni przed bezrobociem. Sytuacja taka w znacznej mierze wynika ze wcześniejszych wyborów edukacyjnych młodzieży wiejskiej. Wybierając gorszą ścieżkę kształcenia (np. szkoły o niższym poziomie kształcenia, profile kształcenia wąsko-specjalistyczne, itp.) młodzież wiejska determinuje swoją późniejszą pozycję zawodową. Niezmiennie wysokie znaczenie dla kształtowania karier życiowych ma pochodzenie społeczne. Poziom wykształcenia rodziców jest w istotny sposób skorelowany z planami życiowymi (w tym zwłaszcza edukacyjnymi) młodzieży.

IV. PROJEKTY BADAWCZE „GRANTY”

Projekty badawcze krajowe finansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: 8

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Sytuacja ekonomiczna wielozawodowych rodzin rolniczych.	dr Marta Bład	2008-2011
Znaczenie drugich domów dla rozwoju obszarów wiejskich.	prof. dr hab. Krystian Heffner	2008-2011
Społeczno-gospodarcze uwarunkowania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich objętych siecią Natura 2000 na terenie Zielonych Płuc Polski.	prof. dr hab. Marek Kłodziński	2008-2011
Determinanty zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich w Polsce. Problem realizacji polityki spójności w skali regionalnej a spójność czy polaryzacja wewnątrz-regionalnych układów lokalnych. Regionalne centra rozwoju a kształtowanie się obszarów peryferyjnych w koncepcji rozwoju regionalnego polityki spójności.	dr Monika Stanny	2008-2012
Strategie rozwoju gmin wiejskich – podstawy teoretyczne, ocena przydatności i znaczenie w przemianach strukturalnych obszarów wiejskich.	prof. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak	2008-2011
Lokalne Grupy Działania w społecznościach wiejskich: między interwencją a interakcją. Ewaluacja pilotażowego programu LEADER +.	dr hab. Izabella Anna Bukraba-Rylska	2009-2011
Instytucje w procesie przemian strukturalnych i społeczno-ekonomicznych na polskiej wsi i w rolnictwie w świetle wsparcia unijnego.	dr Mirosław Drygas	2009-2012
Wiejskie obszary depopulacyjne. Delimitacja i charakterystyka. Próba wieloczynnikowej delimitacji obszarów depresji demograficznej oraz charakterystyka struktury gospodarczej i społecznej tych obszarów.	prof. dr hab. Andrzej Rosner	2009-2012

Projekt badawczy promotorski finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Mieszkańcy wsi wobec nowego modelu rozwoju wiejskiego.	prof. dr hab. Maria Halamska	2008-2011

Projekt badawczy finansowany ze środków Międzynarodowego Centrum Szkolenia i Doradztwa zlecony bezpośrednio IRWiR PAN

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Studia podyplomowe prowadzone wspólnie z Międzynarodowym Centrum Szkolenia i Doradztwa – zakończone 105 dyplomami	prof. dr hab. Andrzej Rosner	2011

Projekt badawczy finansowany z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Wzmocnienie kompetencji kluczowych w zakresie inicjatywności i przedsiębiorczości wśród uczniów szkół rolniczych w Polsce – CEKIN.	dr Ryszard Kamiński	2010-2011

Projekty badawcze finansowane przez instytucje zagraniczne

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Działanie lokalne i rozwój terytorialny w Europie Środkowej (ALDETEC) – koordynowany przez CEFRES (Francuskie Centrum Badań Społecznych)	prof. dr hab. Maria Halamska	2009-2012
Common Agricultural Policy Regional Impact – The Rural Development Dimension Nr KBBE-2008-1-4-04	dr hab. Katarzyna Zawalińska	2009-2012

Projekty badawcze „granty” zakończone w 2011 roku

1. *Sytuacja ekonomiczna wielozawodowych rodzin rolniczych.* N N112 049635

Kierownik projektu: dr Marta Bład

Realizacja projektu obejmowała okres: 2008-2011

Efektem końcowym realizacji grantu jest książka: M. Bład, *Wielozawodowość w rodzinach rolniczych. Przyczyny, uwarunkowania i tendencje rozwoju.* IRWiR PAN, Warszawa 2011 (ss. 243).

Główne wnioski z badań:

1. *Wielozawodowość jest zjawiskiem powszechnym, występującym na różnych etapach rozwoju dziejów ludności rolniczej.*

Zróżnicowanie form gospodarowania w rodzinach rolniczych występowało od początku działalności rolniczej człowieka poprzez kolejne fazy rozwoju cywilizacyjnego do czasów nam współczesnych.

2. *Wielozawodowość występuje w różnych warunkach polityczno-gospodarczo-społecznych. Jest zjawiskiem trwałym i specyficznym dla ludności rolniczej funkcjonującej w różnym otoczeniu gospodarczym.*

Zjawisko wielozawodowości można zaobserwować w różnych, zupełnie odmiennych systemach, na przykład gospodarce feudalnej, socjalistycznej czy kapitalistycznej. W systemie socjalistycznym w Polsce przyjęło ono formę chłopów-robotników, migrujących wahadłowo do pracy w mieście. W latach 80-tych co czwarta osoba pracująca w rolnictwie pracowała również poza gospodarstwem. We współczesnej gospodarce rynkowej w Polsce osoby wielozawodowe stanowią 30,6% ogółu pracujących członków rolniczych gospodarstw domowych.

3. *Wielozawodowość jest zjawiskiem uniwersalnym, występuje w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego.*

Wielozawodowość występuje głównie w krajach zurbanizowanych i transformujących się, ale także w krajach relatywnie uboższych, opartych na rolnictwie. Na przykład, jak wynika z raportu Banku Światowego z 2010 roku, w pierwszych latach obecnego wieku w Nikaragui odsetek rolniczych gospodarstw domowych zorientowanych na pracę zarobkową wynosił 45%, a w Nigerii – 14%.

4. *Wielozawodowość w rolnictwie nie jest cechą jedynie gospodarki krajów o niskim poziomie rozwoju gospodarczego.*

W Unii Europejskiej co trzeci rolnik jest wielozawodowy. W Stanach Zjednoczonych – gospodarcej potędze światowej – udział dochodów pozarolniczych w całkowitym dochodzie rodzin rolniczych wynosił w 2007 r. średnio 87%, natomiast udział dochodu ze źródeł zarobkowych w dochodzie pozarolniczym – 76%. Odsetek ten kształtuje się różnie, w zależności od rodzaju gospodarstw, ale nawet w gospodarstwach emeryckich w USA wynosił aż 43%. W innych gospodarstwach praca pozarolnicza przynosiła ponad połowę dochodów (w gospodarstwach rezydencjalnych aż 87%).

5. *Wielozawodowość jest zjawiskiem występującym niezależnie od wielkości gospodarstwa rolnego.*

Specyfiką tego zjawiska jest jego występowanie zarówno w obszarowo lub ekonomicznie małych, jak i dużych gospodarstwach, choć w tych ostatnich udział dochodu pozarolniczego w dochodach całkowitych jest relatywnie mniejszy. Zjawisko wielozawodowości występuje także w gospodarstwach towarowych, uzyskujących relatywnie większe dochody z działalności rolniczej. Na przykład dla polskiej próby FADN, średnia udziału dochodu z pracy pozarolniczej w całkowitych dochodach wyniosła 35,5%.

6. *Wielozawodowość jest powszechnym sposobem zwiększenia poziomu dochodów rodzin rolniczych.*

Badania własne² potwierdziły, że głównym powodem podejmowania prac pozarolniczych w rodzinach rolniczych był niewystarczający na zaspokojenie potrzeb rodziny poziom dochodów uzyskiwanych z rolnictwa (największy odsetek na obszarze L – 41,7% odpowiedzi). Drugą w kolejności przyczyną była, wynikająca z pierwszego motywu, „chęć osiągnięcia wyższego poziomu życia” (średnio co czwarta odpowiedź), największy odsetek zanotowano również w L – 26,4%. Te dwa motywy stanowiły ponad połowę wszystkich uzyskanych odpowiedzi w każdym z badanych rejonów wiejskich.

7. *Zarobkowanie poza rolnictwem pozwala na kontynuację działalności rolniczej, staje się czynnikiem wiążącym z rolnictwem, a przynajmniej zapobiegającym porzuceniu rolnictwa jako ważnej sfery działalności gospodarczej.*

Okazuje się, że w przypadku znaczącej liczby małych gospodarstw rodzinnych (np. 88% wszystkich w USA) praca w gospodarstwie rolnym staje się zajęciem dodatkowym, zaś głównym źródłem utrzymania jest praca rolnika poza gospodarstwem rolnym. Można zatem stwierdzić, że dochody spoza rolnictwa pozwalają na istnienie i zachowanie działalności

---

² Badania przeprowadzono na trzech obszarach badawczych: L- Lipsko, S – Sochaczew, G – Gródek.

rolniczej nie tylko relatywnie małych gospodarstw rolnych, lecz także gospodarstw większych. Badania empiryczne autorki potwierdzają znaczenie dochodu z pracy pozarolniczej. Dla ponad połowy wszystkich gospodarstw domowych dochód spoza rolnictwa był głównym składnikiem dochodu rodziny. Na obszarze L aż dla 85% rodzin dochód pozarolniczy wynosił ponad 50%.

8. *Wielozawodowość nie stanowi etapu przejściowego do orientacji jednozawodowej.*

W badanych rodzinach w zdecydowanej większości gospodarstw deklarowano kontynuację zarówno pracy w rolnictwie, jak i poza gospodarstwem (najwięcej na obszarze S – 88%, najmniej w L – 75%). Oznacza to, że co najmniej 3/4 badanych rodzin chciało utrzymać status rodziny wielozawodowej (wybrało „orientację kontynuacji wielozawodowości”). Zatem wielozawodowość w badanych rodzinach wykazuje cechę trwałości. Nie jest ona ani drogą przejściową prowadzącą do pozostania w gospodarstwie, ani sposobem odejścia z rolnictwa. Współistnienie obu tych form zatrudnienia jest względnie stałe. Zatem wielozawodowość jest w tych rodzinach trwałą strategią pracy i stylu życia.

2. Lokalne Grupy Działania w społecznościach wiejskich: między interwencją a interakcją. Ewaluacja pilotażowego programu LEADER+. N N116 251836

Kierownik projektu: dr hab. Izabella Anna Bukraba-Rylska

Realizacja projektu obejmowała okres: 2009-2011

Ewaluacja realizowanego w latach 2004-2008 programu LEADER dała okazję oceny skuteczności działań podejmowanych w społecznościach wiejskich po akcesji Polski do UE.

W ramach projektu przeprowadzono badania wybranych losowo 16 Lokalnych Grup Działania, po jednej grupie z każdego województwa. Każda LGD została „zdiagnozowana” dzięki analizie materiałów zastanych (np. strategii rozwoju, protokołów posiedzeń Rad Gminy, prasy lokalnej) oraz materiałów wywołanych – proces ten podzielony był na trzy etapy.

W ramach pierwszego etapu przeprowadzono 4 wywiady pogłębione z liderami/liderkami lokalnymi każdej z wybranych do badania grup. Respondentami byli: 1. wójt z największej gminy w ramach LGD, 2. wójt z najmniejszej gminy w ramach LGD, 3. prezes/ska Lokalnej Grupy Działania, 4. osoba wskazana przez 3 pozostałe tak, aby uwzględnić także stanowisko osób z spoza pierwotnego kręgu zainteresowania i wyłonić lokalnego lidera/rkę. W sumie przeprowadzono 64 wywiady, na podstawie kwestionariusza zawierającego 32 pytania i metryczkę.

Kolejny etap badań obejmował mieszkańców wybranych LGD. Założeniem tego etapu było skonfrontowanie opinii liderów lokalnych z opiniami mieszkańców. Do badania wybrano losową próbę 800 osób. Próba była dobrana na podstawie liczby mieszkańców danej gminy tak, aby liczba była proporcjonalna do liczby mieszkańców. Na jedną LGD przypadło w wyniku podziału średnio 50 wywiadów. Badanie przeprowadzone było za pomocą wspomnianych telefonicznie wywiadów (CATI) na podstawie kwestionariusza zawierającego 13 pytań i metryczkę.

Dla uzupełnienia w ramach 3 etapu, przeprowadzono także analizę prasy lokalnej w wybranych dwóch LGD, zebrano informacje z Zintegrowanych Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW) oraz innych dokumentów opracowanych przez LGD oraz 4 zogniskowane wywiady grupowe (focusy) w dwóch wybranych LGD.

Wyniki badań zostały przedstawione w publikacji: I. Bukraba-Rylska (red.), *Między interwencją a interakcją. Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich*, Warszawa 2011, Wyd. SCHOLAR (ss. 134).

Najważniejsze wnioski:

1. Istnieje potrzeba rozróżnienia w działaniach programu LEADER poziomu wsi (sołectwa) i poziomu gminy.
2. Obserwuje się dysproporcje na korzyść działań o charakterze interwencji kosztem tych, o charakterze interakcji.
3. Widać słabość kompetencji wewnątrz LGD (są pozytywne wyjątki, niezmiennające jednak ogólnego obrazu). Ta słabość najostrzej zaznacza się w tworzeniu relacji z zasiedzonymi mieszkańcami wsi-sołectw, ale także jest związana ze słabym rozpoznaniem ich potrzeb. Niezbędna jest rekonstrukcja wiedzy lokalnej na poziomie wsi, aby przeformułować oferty działań.
4. Zastrzeżenia budzi rutyna działania – przykład: „festynomania” (zdominowanie form działania przez tego typu imprezy, mające przede wszystkim legitymizować politykę władz lokalnych).
5. Partnerstwa dziedziczą swoisty „grzech pierworodny” pierwszych decyzji i praktyk związanych z przygotowaniem tzw. edukatorów i z seriami szkoleń oraz trybem rekrutacji jeszcze przed implementacją programu LEADER w Polsce.
6. Wieś nadal realizuje wzory życia grupowego, które przez ludzi wyrosłych w tym środowisku są doświadczane jako pierwotne pole aktualnych i potencjalnych działań.
7. Funkcjonowanie w ramach wsi-sołectwa zbieżnego schematu interpretacji oraz ekspresji ułatwia zastosowanie gotowych recept, zrozumiałych same przez się, co daje poczucie pewności, zwiększa zaufanie, podtrzymuje więź, sprzyja integracji, gruntuje tożsamość – tymczasem LEADER marginalizuje ten poziom życia zbiorowego.
8. Istnieje potrzeba uczynienia z programu LEADER płaszczyzny stycznej z dwoma modelami partycypacji obywatelskiej – republikańskim i liberalnym.
9. Program LEADER jest procesem społecznym, trudno jest więc wyciągać ostateczne wnioski. Z pewnością warto prowadzić cykliczne badania oraz stały monitoring realizacji programu, który pokazałby więcej zjawisk zachodzących na polskiej wsi w kontekście programu LEADER. Zadanie to powinno być realizowane przez Krajową Sieć Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

3. *Mieszkańcy wsi wobec nowego modelu rozwoju wiejskiego.* N N114 123035

Kierownik projektu: prof. dr hab. Maria Halamska (grant promotorski)

Realizacja projektu obejmowała okres: 2008-2011

Celem pracy było ukazanie postaw mieszkańców wsi wobec nowego europejskiego modelu rozwoju wiejskiego, wdrażanego w Polsce. Model traktowano jako mapę, składającą się z uporządkowanego zbioru pożądanych cech, wskazujących kierunek zmian oraz relacji, w jakich cechy te pozostają. Ten główny cel pracy został podzielony na cele szczegółowe.

Pierwszym celem szczegółowym była rekonstrukcja modelu, jako zbioru zasad i idei, funkcjonujących w dyskursie naukowców, polityków i praktyków. Zostały one przedstawione w postaci pożądanych cech przyszłej wiejskiej wielofunkcyjnej gospodarki, zróżnicowanej społeczności wiejskiej oraz środowiska naturalnego. Scharakteryzowano także nową zalecaną metodę rozwoju oraz system wartości, na których opiera się model rozwoju wiejskiego. Model ten nazwano modelem ideologicznym. Wyznacza on kierunki polityki wiejskiej Unii Europejskiej. Te idee są przekazywane i „pobierane” przez poszczególne kraje, które potem poprzez różne swoje szczeble organizacyjne docierają do poszczególnych, lokalnych interesariuszy. Mechanizm tego przekazu/przejęcia opisano przy pomocy koncepcji transferu polityki. To proces, dzięki któremu metody i praktyki stosowane w jednym systemie politycznym są wprowadzane do innego systemu.

Drugim celem szczegółowym było ukazanie deformacji, jakim uległ model ideologiczny w trakcie przekształcania go w program działań (EFRROW) a potem w trakcie przyjęcia go w Polsce w postaci PROW 2007-2013 oraz działań PROW, wdrażanych na poziomie regionalnym. Z kolei podstawowe cechy nowego modelu rozwoju wiejskiego poddano oglądowi mieszkańców wsi, a ich wybory złożyły się na pożądany typ idealny rozwoju wiejskiego. Wskazano na rozbieżności: (1) między modelem ideologicznym a jego operacjonalizacją (EFRROW), w której faworyzowane jest rolnictwo; (2) między EFRROW a polskim PROW 2007-2013, gdzie na działania związane z gospodarką przeznaczono prawie 57% środków, podczas gdy działania koncentrujące się na społecznościach wiejskich i ich mieszkańcach pochłaniają 27%, a dotyczące środowiska tylko 12%. Ponadto, tylko część działań można traktować jako rozwojowe, pozostałe z nich natomiast konserwują obecną strukturę wsi i są tylko socjalnymi transferami, nie służącymi zmianie.

Z kolei badania empiryczne wykazały, że mieszkańcy wsi (badanego obszaru) nie są gotowi na głębokie zmiany, wymagające odrzucenia utartych schematów zachowań. Szczególna rozbieżność między modelem a typem idealnym, zrekonstruowanym na podstawie wypowiedzi mieszkańców, rysuje się w obszarze działań oraz dotyczy sposobu wprowadzania zmian. Widoczny jest lęk przed decentralizacją, przenoszeniem odpowiedzialności za rozwój na poziom lokalny, niechęć do współpracy na zasadach obywatelskich, ograniczone zaufanie. W typie idealnym mieszkańców, odwrotnie niż w modelu ideologicznym, akcent położony jest na indywidualizm połączony z brakiem samodzielności i oczekiwaniem na wsparcie z zewnątrz.

Badania pozwoliły ukazać nie tylko istniejące różnice, ale i ich skalę. Nowy model rozwoju wiejskiego jest modelem wymagającym większego zaangażowania, aktywności, samodzielności, ale i współpracy i zaufania mieszkańców wsi do siebie. Zmiana polega na przedefiniowaniu roli rolnictwa w wiejskiej przestrzeni. Natomiast mieszkańcy badanych wsi nie są na takie zmiany gotowi. Opowiadają się za zmianami bardziej powierzchownymi od tych zawartych w modelu. Ta gotowość jest przy tym zróżnicowana wg. cech społecznych. Niewielki jest wpływ wieku i wykształcenia, natomiast duży – statusu społeczno-zawodowego. Najmniej gotowi do zmiany są rolnicy.

Praca jest bardzo szczegółową analizą z jednej strony – wdrażania innowacyjnego modelu rozwoju, z drugiej – stosunku, w części potwierdzonego zachowaniami, adresatów programu rozwoju. Zastosowanie koncepcji transferu modelu i pokazanie go jako procesu wieloetapowego pozwoliło na ukazanie deformacji, jakie powstają na każdym tym szczeblu. Analiza postaw mieszkańców wskazuje, w jakim stopniu proponowany już zdeformowany model zostanie przyjęty i ... jeszcze bardziej zdeformowany. Praca powinna być obowiązkową lekturą dla wszystkich zajmujących się rozwojem wiejskim, od szczebla centralnego po lokalny.

4. *Znaczenie drugich domów dla rozwoju obszarów wiejskich.* N N114 122935

Kierownik projektu: prof. dr hab. Krystian Heffner

Realizacja projektu obejmowała okres: 2008-2011

Przeprowadzone badania potwierdziły, że zjawisko drugich domów niewątpliwie znajduje swoje implikacje w gospodarce lokalnej poprzez tworzenie relacji ekonomicznych z gminą (jako jednostką administracyjną): kształtując wpływy do budżetu gminy z opłat, podatków od nieruchomości, ze sprzedaży lub dzierżawy działek czy budynków (jeśli gmina była ich właścicielem), co determinuje w pewnym stopniu wielkość i strukturę lokalnych dochodów. Wykazano też, że zjawisko drugich domów decydować może o wzroście dochodów miejscowej ludności przede wszystkim poprzez wpływy do budżetu rodzinnego z

tytułu sprzedaży ziemi lub nieruchomości. Skutki ekonomiczne powiązane z pojawieniem się większej liczby drugich domów na wsi i związanej z tym „obsługi” ich mieszkańców (m. in. sprzedaży im produktów żywnościowych wprost z gospodarstwa rolnego, sprzedaży artykułów spożywczych w miejscowych sklepach, usług gastronomicznych, sprzedaży materiałów budowlanych, pomocy przy budowie lub remontach drugich domów, opieki nad nimi poza sezonem lub pod nieobecność właściciela, utrzymywania porządku, sprzątanania itp.) są wyraźne, choć mniej znaczące.

Ubocznym efektem dynamicznego procesu powstawania całych osiedli drugich domów jest rozwój sieci i urządzeń infrastruktury technicznej (powstawanie takich skupisk wymusza na władzach lokalnych podejmowanie działań w kierunku jej rozbudowy i ulepszania), co w rezultacie prowadzi do utworzenia nowej struktury budżetów gminnych (z większym nastawieniem na inwestycje). W szerszym ujęciu drugie domy przyczyniają się perspektywicznie do poprawy warunków życia także i miejscowej ludności. Relacje o charakterze ekonomicznym między korzystającymi z wypoczynku w drugich domach a gminą i jej mieszkańcami mają zatem szerszy wymiar, prowadzą bowiem do ożywienia społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, wpisując się w działania strategiczne aktywizujące wieś.

Przeprowadzona analiza ilościowa ujawniła znaczne zróżnicowanie przestrzenne badanego zjawiska zarówno w układzie między-, jak i wewnątrzregionalnym. Jednocześnie wyodrębniono zwarte obszary o podobnych charakterystykach, tj. o wysokiej i niskiej koncentracji drugich domów. Poza tym możliwe stało się też wskazanie czynników z jednej strony przyspieszających, a z drugiej hamujących powstawanie i rozwój tego zjawiska. Kluczowe znaczenie w determinowaniu lokalizacji drugich domów na obszarach wiejskich w Polsce mają przede wszystkim te czynniki, które łączą się z atrakcyjnością turystyczno-rekreacyjną miejscowości (mniejszy wpływ mają czynniki związane z atrakcyjnością turystyczną całego regionu). Im większa jest przyrodniczo-krajobrazowa atrakcyjność lokalizacji drugiego domu, z tym większej odległości skłonny jest dojeżdżać inwestor. Istotne znaczenie ma również czynnik dostępności gruntów (podaż ziemi), która w praktyce warunkuje możliwość nabycia działki. Ważnym czynnikiem determinującym liczbę lokalizowanych drugich domów w jednostce terytorialnej jest odległość od miejsca stałego zamieszkania ich właścicieli. Zdecydowaną większość właścicieli drugich domów stanowią mieszkańcy dużych miast, którzy często wybierają właśnie miejscowości w strefach podmiejskich.

Badania wykazały, że podłoże rozwoju zjawiska drugich domów w różnych częściach kraju jest zróżnicowane i odmienne czynniki stymulują jego intensywność w układach regionalnych. Nie ulega wątpliwości, że tak duża koncentracja drugich domów w gminach wiejskich wybrzeża Bałtyku, Pojezierzy, Karpat i Sudetów jest spowodowana wysoką i trwałą atrakcyjnością turystyczną regionów o tego typu cechach środowiska. Również w aglomeracjach miejskich obszary wiejskie o dużych walorach środowiskowych przyciągają inwestycje związane z drugimi domami. Tak w strefie zewnętrznej Warszawy, jak i Łodzi, ale również w rejonie Poznania, Krakowa i Gdańska, największa koncentracja tego zjawiska występuje na terenach o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Poza charakterystykami środowiskowymi czynnikiem przyciągającym jest przede wszystkim bezpośrednio z nimi powiązana lepsza dostępność sfery usług turystycznych. Potwierdzono też silny związek pomiędzy lokalizacją drugich domów i bliskością dużych aglomeracji miejskich oraz dobrymi warunkami dojazdu do centrów miast. Są jednak wyraźne znaki ostrzegawcze, gdyż utrzymywanie się trendu lokalizowania dużej liczby drugich domów w strefach wiejskich dużych aglomeracji miejskich często prowadzi do zderzenia różnego rodzaju interesów i pogłębienia konfliktów między zagospodarowaniem przestrzeni (zabudowa, aktywność i działalność ludzi) a funkcjonowaniem środowiska przyrodniczego (przede wszystkim redukcja terenów otwartych, użytkowanych rolniczo lub jako lasy).

Ważnym czynnikiem ograniczającym natężenie występowania drugich domów na obszarach wiejskich w Polsce są procesy związane z sukcesem w transformacji sektora rolniczego. Obszerne strefy o wyraźnie niższej intensywności tego zjawiska to przede wszystkim obszary południowej części województwa wielkopolskiego i szeroki pas gmin położonych na wschód i południowy wschód od Poznania oraz Kujawy, Nizina Szczecińska, Ziemia Elbląska, wschodnia część Kotliny Sandomierskiej, Przedgórze Sudeckie i południowa Opolszczyzna. Zjawisko drugich domów ma także mniejsze natężenie na obszarach o utrwalonym modelu dwuzawodowości w rolnictwie (Podkarpacie). Wskazywano także na duże znaczenie dostępności komunikacyjnej (dogodny dojazd jest tym ważniejszy, im dalej położony jest drugi dom od miejsca stałego zamieszkania jego właściciela) oraz na motywujące oddziaływanie wyposażenia infrastrukturalnego miejscowości w podejmowaniu decyzji o budowie drugiego domu.

Z kolei analiza jakościowa umożliwiła wskazanie czynników ułatwiających nawiązywanie, wzmacnianie i utrwalanie już istniejących relacji ekonomicznych między właścicielami i użytkownikami drugich domów a miejscową ludnością. Są one inne w różnych typach obszarów (turystycznych nadmorskich i górskich, rolniczych i podmiejskich). Istotną determinantą kształtowania więzi gospodarczych jest odległość od pierwszego domu – im mniejsza, tym słabsze relacje. Więzy i powiązania gospodarcze w miejscu lokalizacji drugiego domu wzmacniane są również przez inne czynniki – związki rodzinne, przeznaczenie domu (użytek własny, wynajem), wartość ziemi i nieruchomości w momencie nabycia, wyposażenie miejscowości w infrastrukturę techniczną i społeczną. Ważną rolę odrywa sposób użytkowania (długość pobytu w ciągu roku, plany dotyczące przeniesienia się do drugiego domu na stałe w przyszłości i liczba osób w gospodarstwie domowym – de facto użytkowników drugiego domu). Analiza jakościowa ujawniła także zależność między niektórymi cechami społeczno-demograficznymi respondentów – wiekiem, poziomem wykształcenia, dochodów i stanowiskiem pracy (pozycją zawodową) – a częstotliwością korzystania z usług i kupna produktów lokalnych (znaczeniem i aspektami relacji ekonomicznych kontaktów w środowisku wiejskim między stałymi mieszkańcami a użytkownikami drugich domów). Podstawowe przyczyny powstawania drugich domów można bezpośrednio powiązać z zagadnieniami związanymi z ruchem turystycznym i wypoczynkiem, a w drugiej kolejności z przekształceniami funkcjonalnymi obszarów wiejskich (zjawisku temu sprzyja odchodzenie od rolnictwa, natomiast spowalnia je intensyfikacja gospodarki rolnej).

Przeprowadzone badania umożliwiają wskazanie wpływu drugich domów na miejscowości, w których są ulokowane. Oddziaływanie ujawnia się zwykle:

- w rozwoju i poszerzaniu infrastruktury technicznej miejscowości (energetycznej, wodno-kanalizacyjnej, drogowej, turystycznej (np. ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne)),
- w powstawaniu nowych struktur morfologicznych wsi i w rozwoju przestrzennym (nowe enklawy lub całe kolonie budownictwa letniskowego, konserwacja i odbudowa istniejącej zabudowy wiejskiej),
- w spowalnianiu procesu depopulacji wsi (zagospodarowanie starych siedlisk i zabudowań wiejskich),
- w poprawie wyposażenia wsi w usługi (handel, gastronomia, usługi budowlane, komunikacja, zagospodarowanie turystyczne),
- we wzroście zamożności mieszkańców wsi (dodatkowe dochody ze sprzedaży ziemi, ziemi z domem, pomocy przy budowie drugiego domu).

Z drugiej strony przestrzeń urbanizacji, związana z intensywną lokalizacją drugich domów, degradowuje środowisko naturalne i przekształca tradycyjny charakter społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich. Z przeprowadzonego badania wynika jednak

jednoznacznie, że korzystne skutki lokalizacji drugich domów na obszarach wiejskich przeważają nad niekorzystnymi zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społeczno-kulturowej.

Wyniki badań zostały przedstawione w publikacji: K. Heffner, A. Czarnecki (red.), *Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich*, Wyd. IRWiR PAN, Warszawa 2011 (ss. 184).

5. *Spoleczno-gospodarcze uwarunkowania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich objętych siecią Natura 2000 na terenie Zielonych Płuc Polski*. N 11001204

Kierownik projektu: prof. dr hab. Marek Kłodziński

Realizacja projektu obejmowała okres: 2008-2011

Do badań wybrano region Zielonych Płuc Polski, bowiem na nim znajduje się 23% powierzchni chronionych prawem unijnym. Badania przeprowadzono w trzech poziomach. Pierwszy poziom stanowiły wszystkie gminy wiejskie ZPP. Drugi poziom to 19 wybranych celowo gmin, w których przeprowadzono badania jakościowe (2000 wywiadów ankietowych z przedsiębiorcami, członkami samorządów, rolnikami i innymi grupami lokalnych społeczności). Ostatni poziom stanowiły studia przypadków w specyficznych gminach stanowiących egzemplifikację obserwowanych zjawisk. Zebrane materiały, wyliczone wskaźniki posłużyły do budowy statystycznego modelu zrównoważonego rozwoju gmin objętych Naturą 2000, a także do zaprezentowania metody liczenia poziomu rozwoju zrównoważonego gmin wiejskich. Rezultatem badania jest pięć opublikowanych książek, w tym dwie to monografie autorskie.

1. A. Bołtromiuk (red.), *Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jako nowy element otoczenia polskiej wsi i rolnictwa*, Warszawa 2010, Wyd. IRWiR PAN (ss. 287),
2. A. Bołtromiuk (red.), *Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych*, Warszawa 2011, Wyd. IRWiR PAN (ss. 383),
3. M. Kłodziński i A. Bołtromiuk (red.), *Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski*, Warszawa 2011, Wyd. IRWiR PAN (ss. 420),
4. A. Czarnecki, M. Stanny, *Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich Zielonych Płuc Polski. Próba analizy empirycznej*, Warszawa 2011, Wyd. IRWiR PAN (ss. 244),
5. A. Bołtromiuk, *Gospodarcze i społeczne aspekty funkcjonowania sieci Natura 2000 w Parkach Narodowych*, Białystok 2011, wyd. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku (ss. 207). Publikacja opiera się częściowo (60%) o wyniki badań grantu rozwojowego IRWiR PAN.

Artykuły i rozdziały w książkach opublikowane przez 14 członków zespołu grantowego, pochodzących z różnych ośrodków badawczych w Polsce, zamknęły się imponującą liczbą 80 publikacji. Z kolei członkowie zespołu wygłosili na podstawie realizowanych badań grantowych 45 referatów na konferencjach. W ramach grantu zorganizowano 2 konferencje i 3 seminaria. Wśród publikacji na uwagę zasługuje raport wydany wspólnie z Fundacją Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej pt. „Natura 2000 – dobro publiczne, problem prywatny” autorstwa A. Bołtromiuka. Na uwagę zasługuje także zaproponowanie nowej metody uruchomienia płatności dla rolników gospodarujących na obszarach Natury 2000, ponieważ dotychczasowe, zbyt skomplikowane procedury pozyskania tych środków spowodowały, że rolnicy wykorzystali tylko nikły odsetek z dużej, 460-milionowej sumy euro przeznaczonej na płatności rolno-środowiskowe dla gospodarstw położonych na obszarach Natury 2000. Wyniki badań mają dużą wartość zarówno aplikacyjną jak i teoretyczną. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż jest to jedyna w tak dużej skali prowadzona analiza interdyscyplinarna dotycząca 20% obszaru chronionego Polski, w której

przedmiotem badań jest wpływ sieci Ekologicznej Natura 2000 na rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich.

6. *Strategie rozwoju gmin wiejskich – podstawy teoretyczne, ocena przydatności i znaczenie w przemianach strukturalnych obszarów wiejskich.* NN115 118434

Kierownik projektu: prof. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak

Realizacja projektu obejmowała okres: 2008 – 2011

Celem badań było ukazanie podstaw konstruowania strategii rozwoju gmin wiejskich w świetle literatury przedmiotu i badań empirycznych w 5 województwach w różnej części Polski oraz w 10 gminach (po dwie w województwie). Badania obejmowały dwa rodzaje gmin wiejskich: rozwojowe i oddalone oraz trzy grupy ludności wiejskiej: rolnicy, przedsiębiorcy i radni. Podstawowymi materiałami badawczymi były dokumenty strategiczne z badanych gmin oraz wyniki własnych badań przeprowadzonych w formie wywiadu z kwestionariuszem badań (433 wywiady) oraz dodatkowo w formie wywiadu swobodnego z mieszkańcami badanych gmin (40 wywiadów), a także dane statystyki masowej dotyczące tych gmin. Z przeprowadzonych badań wynika m. in., że:

1. Stopień uspołecznienia przygotowania strategii rozwoju w poszczególnych gminach był zróżnicowany. We wszystkich badanych gminach mówi się o partnerstwie w przygotowaniu strategii, ale brak jest szerszego wyjaśnienia tego partnerstwa. Na podstawie analizy dokumentów strategicznych można sądzić, że najczęściej stosowano *metodę mieszaną, ekspercko-przedstawicielską*, w której przygotowanie strategii inicjowały władze gminy. Zaczynały one od zaproszenia do jej opracowania grupy ekspertów oraz stworzenia lokalnego komitetu do oceny i weryfikacji przygotowanych dokumentów, wraz z wskazaniem kierunków doskonalenia strategii rozwoju. W skład komitetu wchodziły osoby z kręgu władzy gminnej i pracownicy Urzędu Gminy, a także przedstawiciele podmiotów gospodarczych i organizacji społecznych w gminie oraz mieszkańców gminy itp.
2. Ogólne informacje o partnerstwie w przygotowaniu strategii rozwoju gminy mogą świadczyć, o tym że brakowało pełnego uspołecznienia procesu przygotowania strategii gminy. Dowodzą tego również wyniki badań, zgodnie z którymi *ponad 60% badanych nie wiedziało, czy gmina ma taką strategię, w tym ponad 30% radnych*, którzy powinni uczestniczyć w jej przygotowaniu.
3. Znajomość strategii i jej celów przez badanych jest niewielka, *gdyż strategię zna tylko około 40%, a cele strategiczne około 24% ogółu interesariuszy. Znajomość ta jest szczególnie niska wśród przedsiębiorców i rolników (odpowiednio: 8,8% i 13,4%)*. Dane te wskazują na to, że strategie rozwoju gmin wiejskich nie spełniają swojej roli, a przede wszystkim roli aktywizującej w przemianach strukturalnych obszarów wiejskich.
4. Analizując misje rozwoju badanych gmin i ich cele strategiczne można stwierdzić, że dotyczą one przede wszystkim podstawowych zagadnień związanych z poprawą jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój i działania przedsiębiorcze, oparte na walorach i zasobach środowiska przyrodniczego oraz kulturowego, z wykorzystaniem doświadczenia, wiedzy i tradycji mieszkańców gminy.
5. We wszystkich strategiach i w większości przyjętych programów działania gmin występuje związek między poszczególnymi celami generalnymi i warunkującymi a programami Unii Europejskiej. Dotyczy to głównie zagadnień zrównoważonego rozwoju, w tym ekologii oraz turystyki, do których nawiązują wszystkie strategie.
6. Z dokumentów strategicznych badanych gmin oraz z wypowiedzi badanych osób wynika, że większe znaczenie mają kierunki działań dotyczące społeczności, infrastruktury i

ekologii niż gospodarki i przestrzeni. Takie ujęcie celów rozwoju prawdopodobnie wynika z dążenia do nadrabiania zaległości i zaniedbań dotyczących jakości życia mieszkańców, zwłaszcza że przedsięwzięcia związane z infrastrukturą, społeczeństwem i ekologią są w większości finansowane przez samorzady, natomiast przedsięwzięcia gospodarcze finansują głównie przedsiębiorcy.

Wyniki badań zostały przedstawione w następujących publikacjach:

1. A. P. Wiatrak, Wspomaganie instytucjonalne rozwoju turystyki wiejskiej [w:] *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu* 2009, t. XI, z. 4, s. 347-352.
2. A. P. Wiatrak, Innovative management in public organizations [w:] *Contemporary Management Quarterly* 2011, nr 1, s. 11-22.
3. A. P. Wiatrak, Uspołecznienie przygotowania strategii w gminach wiejskich [w:] *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego* 2011, nr 4, s. 67-82.
4. A. P. Wiatrak, *Strategie rozwoju gmin wiejskich. Podstawy teoretyczne, ocena przydatności i znaczenie w przemianach strukturalnych obszarów wiejskich*, Wyd. IRWiR PAN, Warszawa 2011 (ss. 200).

7. *Wzmocnienie kompetencji kluczowych w zakresie inicjatywności i przedsiębiorczości wśród uczniów szkół rolniczych w Polsce – CEKIN.*

Koordinator projektu ze strony IRWiR PAN: dr Ryszard Kamiński

Realizacja projektu obejmowała okres: 2010 – 2011

Projekt *Wzmocnienie kompetencji kluczowych w zakresie inicjatywności i przedsiębiorczości wśród uczniów szkół rolniczych w Polsce – CEKIN* jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III: Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3: Poprawa jakości kształcenia. Jest on realizowany przez konsorcjum składające się z trzech instytucji. Funkcję lidera tego konsorcjum pełni Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej (KCER) z siedzibą w Brwinowie, które jest publiczną placówką doskonalenia zawodowego nauczycieli przedmiotów zawodowych, nauczających w szkołach rolniczych. Drugim partnerem jest Program Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju (*United Nations Development Programme*). W realizację projektu zaangażowane jest Biuro Projektowe w Warszawie, które jest częścią Regionalnego Centrum UNDP w Bratysławie. Trzecim partnerem jest Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w Warszawie.

Głównym celem projektu jest wzmocnienie kompetencji kluczowych wśród uczniów szkół rolniczych w Polsce, w szczególności w zakresie rozwijania kompetencji związanych ze zrównoważonym rozwojem obszarów wiejskich. Założeniem projektu jest wypracowanie i wdrożenie programu nauczania w zakresie Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz wprowadzenie programu do 48 szkół kształcących w zawodach dla potrzeb rolnictwa w Polsce w ciągu trzech lat, dla grupy ponad 900 uczniów. Cele szczegółowe projektu obejmują:

- diagnozę poziomu kompetencji kluczowych wśród uczniów szkół rolniczych w Polsce oraz kierunku rozwoju kształcenia w szkołach rolniczych w Polsce;
- wdrożenie innowacyjnego programu nauczania kompetencji kluczowych;
- upowszechnienie poprzez akcję promocyjną i konferencje rezultatów i zakresu projektu.

W ramach projektu realizowane są między innymi badania i analizy związane z potencjałem uczniów i szkół rolniczych w Polsce, szkolenia dla nauczycieli, szkolenia i praktyki dla uczniów oraz akcja informacyjno-promocyjna związana z projektem i kształceniem dla potrzeb rolnictwa w Polsce.

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN jest odpowiedzialny za komponent badawczy dotyczący diagnozy stanu kompetencji kluczowych wśród uczniów szkół rolniczych oraz nadzór merytoryczny nad opracowywanymi metodami i materiałami dydaktycznymi. Funkcję koordynatorów w imieniu IRWiR PAN pełnią dr Ryszard Kamiński i mgr Katarzyna Drożdziel.

W roku 2011 zespół IRWiR PAN pod kierunkiem dr Jarosława Domalewskiego przeprowadził badania kompetencji kluczowych uczniów szkół rolniczych. Zwieńczeniem badań było powstanie opracowania: „Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce z perspektywy kompetencji kluczowych uczniów w zakresie inicjatywności i przedsiębiorczości” pod redakcją dr Jarosława Domalewskiego. Poszczególne rozdziały napisali: dr Monika Stanny „Wiejski rynek pracy oraz aktywność zawodowa mieszkańców wsi”, dr Krzysztof Wasielewski „System kształcenia rolniczego – stan i perspektywy”, dr Jarosław Domalewski „Charakterystyki społeczne, środowiskowe i edukacyjne uczniów – w poszukiwaniu specyfiki szkół rolniczych w Polsce” oraz „Plany i dążenia życiowe a przedsiębiorczość i inicjatywność uczniów szkół rolniczych”. Dr Domalewski i dr Wasielewski opracowali wspólny tekst: „Kompetencje kluczowe uczniów szkół rolniczych w zakresie przedsiębiorczości i inicjatywności”, a dr Ryszard Kamiński tekst pod tytułem: „Kapitał społeczny uczniów szkół rolniczych”. Ważnym zadaniem, za które odpowiedzialny był IRWiR PAN, było opracowanie programu nauczania w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, co w praktyce sprowadziło się do opracowania 12 scenariuszy zajęć dla nauczycieli i krótkich materiałów dla uczniów. Tematy poszczególnych scenariuszy były następujące: „Wieś w której mieszkam”, „Organizacje i instytucje w życiu wsi”, „Produkty lokalne i regionalne”, „Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny wsi”, „Turystyka wiejska”, „Wieś a odnawialne źródła energii”, „Rolnik – strażnik środowiska i krajobrazu”, „Internet na wsi”, „Przedsiębiorczość wiejska”, „Programy wsparcia społeczności wiejskich”, „Podejście LEADER jako metoda rozwoju wsi”, „Moja wieś jutra”. Scenariusze i materiały opracowali specjaliści – praktycy z różnych instytucji, a koordynacją tego zadania zajmowali się dr Andrzej Hałasiewicz oraz dr Ryszard Kamiński i mgr Katarzyna Drożdziel.

Projekt będzie kontynuowany do roku 2013, jednak zadania IRWiR PAN zostały w praktyce zrealizowane już w roku 2011. W kolejnych okresach przedstawiciele Instytutu będą uczestniczyli w pracach zespołu koordynacyjnego oraz w miarę zapotrzebowania w działaniach edukacyjnych i akcji informacyjno-promocyjnej.

V. WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

Współpraca międzynarodowa IRWiR PAN w 2011 r. przybierała różne formy. Instytut m.in.: 1) brał udział w przygotowywaniu i realizacji projektów badawczych w międzynarodowych konsorcjach; 2) organizował z partnerami zagranicznymi profesjonalne szkolenia i konferencje skupiające ekspertów z różnych dziedzin nauki, polityki i gospodarki; 3) organizował i brał udział w wymianie naukowej związanej bezpośrednio z dwustronną współpracą naukową Polskiej Akademii Nauk. Ponadto pracownicy naukowcy IRWiR PAN reprezentowali Instytut za granicą; 4) poprzez członkostwo w zagranicznych organizacjach (np. Europejskiej Fundacji Nauki, Europejskiego i Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych), w komitetach redakcyjnych czasopism naukowych (np. Agricultural Economics and Rural Development); 5) podczas wizyt studyjnych w renomowanych ośrodkach naukowych i na uczelniach europejskich (np. University of Helsinki, Institute for Prospective Technological Studies in Sevilla, University of Cagliari, etc.); 6) poprzez udział w międzynarodowych konferencjach, spotkaniach eksperckich (DG AGRI Komisji Europejskiej, Europejskiej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich) i konsultacjach na szczeblu UE (w tym w Parlamencie Europejskim).

Ad.1)

Jeśli chodzi o projekty badawcze Instytut był zaangażowany w 2011 r. w przygotowanie i realizację następujących projektów międzynarodowych:

a) projektu CULTINET (CULTural Interactions in the Integration of the European food NETworks), realizowanego w ramach VII Programu Ramowego UE przez konsorcjum, w którego skład wchodzi następujący partnerzy:

- University of Perugia –UNIPG (Włochy)
- International Centre of Management, Communication and Research (Niemcy)
- DAESSD (Hiszpania)
- University of Uppsala (Szwecja)
- University of Brighton Business School (Wielka Brytania)
- Celli Foundation (Włochy)
- University of Montpellier-SUPAGRO (Francja)
- University of Tarragona- URV (Hiszpania)
- IRWIR (Polska)
- University of Sao Paulo-USP (Brazylia);

b) projektu CAPRI-RD (Common Agricultural Policy Regional Impact – The Rural Development Dimension), realizowanego w ramach VII Programu Ramowego UE przez konsorcjum, w którego skład wchodzi następujący partnerzy:

- University of Bonn (Niemcy)
- University of Helsinki (Finlandia)
- Joint Research Center (Włochy)
- Landbouw-Economisch Instituut (Holandia)
- Middle East Technical University, Ankara (Turcja)
- Joint Research Centre (Hiszpania)
- Gocht Von Thuenen Institute (Niemcy)
- University of Ljubljana (Słowenia)
- Institute for European Environmental Policy, London (Wielka Brytania)
- Countryside and Community Research Unit, University of Gloucestershire (CCRU) (Wielka Brytania)

Mimo, że IRWiR nie jest członkiem konsorcjum, pracownicy Instytutu oficjalnie uczestniczą w pracach nad tym projektem.

c) projektu ze środków Francuskiej Narodowej Agencji Badawczej (Action locale et développement territorial en Europe centrale ALDETEC).

Ad.2)

W 2011 r. IRWiR PAN kontynuował współpracę z Centre of Policy Studies, Monash University (Melbourne, Australia) rozpoczętą w roku 2009. W sierpniu (22-27.08.2011) po raz trzeci obydwie ośrodki wspólnie zorganizowały tygodniowy kurs szkoleniowy pt. „TERM: Regional General Equilibrium Modelling.” Kurs adresowany był do osób, które wykorzystują modele równowagi ogólnej w pracy zarówno naukowej, jak i w praktyce ekonomicznej. W kursie uczestniczyło 20 osób (plus trzech wykładowców z Center of Policy Studies, Monash University) m.in. z Australii, Finlandii, Holandii, Grecji, Włoch, Hiszpanii, Francji i Polski. Wśród uczestników kursu znaleźli się reprezentanci instytucji rządowych, prywatnych firm analitycznych, korporacji, studenci kierunków ekonomicznych. Więcej szczegółów o samym kursie można znaleźć na stronie instytutu: www.irwirpan.waw.pl, w zakładce Wydarzenia/Relacje i sprawozdania/TERM Regional CGE Course. Ponadto, w ramach współpracy powstał wspólny artykuł złożony do prestiżowego czasopisma *European Review of Agricultural Economics*. W roku 2012 planowana jest realizacja kolejnych kursów oraz rozbudowanie modelu ekonometrycznego dla Polski i wspólne publikacje.

Ad.3)

Stała współpraca zagraniczna była kontynuowana w 2011 r. z 8 krajami, z tego z częścią krajów na zasadach umów dwustronnych (Chiny, Rosja, Węgry, Rumunia).

Chiny

W roku 2011 r. IRWiR PAN kontynuował z Rural Development Institute (RDI) Chińskiej Akademii Nauk Społecznych (CASS) w Pekinie realizację tematu naukowego w ramach wymiany dwustronnej pt. „Adaptacja rolnictwa i społeczności wiejskich do procesów globalizacji – perspektywa europejska i azjatycka”. W ramach tej współpracy 12 września 2011 r. w Warszawie odbyła się konferencja międzynarodowa pt. „20 lat reform w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach”. W konferencji wzięli udział przedstawiciele z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa Akademii Rumuńskiej i Uniwersytetu w Szeged, dzięki czemu tematyka konferencji została poszerzona o informacje na temat przemian i reform wsi oraz rolnictwa węgierskiego i rumuńskiego w ostatnich 20 latach. Na spotkaniu przedstawiono doświadczenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej, które podjęły się historycznych przemian systemowych przechodzenia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej w rolnictwie i które nadal modernizują wieś i rolnictwo jako członkowie Unii Europejskiej w warunkach nowego reżimu Wspólnej Polityki Rolnej UE. Dla wielu uczestników, szczególnie młodych pracowników nauki, była to doskonała okazja do poznania problemów, jakich doświadcza chińska wieś.

Rosja

Kontakty z Rosyjską Akademią Nauk (RAN) są utrzymywane od wielu lat dzięki programowi wymiany dwustronnej, w ramach którego kontynuowany jest obecnie trzyletni projekt badawczy wspólnie z Instytutem Ekonomiki Rosyjskiej Akademii Nauk pt. „Strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce i Rosji w warunkach pogłębiania się procesów globalizacji i integracji”. W związku z rozwojem prac w realizowanym programie w 2011 r. w Warszawie z wizytą studyjną gościli Prof. Olga Frołowa i Prof. Borys Frumkin, którzy 14.11.2011 wygłosili na seminarium referat pt. „Bieżąca sytuacja w rolnictwie Rosji”. Ponadto uczestniczyli oni w spotkaniach roboczych z naukowcami IRWiR PAN oraz z pracownikami innych instytutów badawczych (np. Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i

Gospodarki Żywnościowej). Wzięli też udział w obchodach 40-lecia istnienia IRWiR PAN i wręczyli medale Rosyjskiej Akademii Nauk na ręce Dyrektorów Instytutu.

W ramach współpracy na polu badań socjologicznych w grudniu 2011 r. w Warszawie gościła delegacja z Instytutu Socjologii Rosyjskiej Akademii Nauk (RAN). Wzajemna wymiana doświadczeń pomiędzy naukowcami IRWiR i gośćmi z Rosji dotyczyła przede wszystkim edukacji i młodego pokolenia – ich roli i znaczenia w procesie przemian systemowych w krajach o komunistycznej przeszłości. Zespół kierowany przez Prof. Davida Konstantinowskiego zajmuje się bowiem dokładnie takimi samymi zagadnieniami jak zespół kierowany przez prof. dr hab. Krystynę Szafraniec, w IRWiR PAN – są to kwestie społecznych i jednostkowych funkcji edukacji oraz problemy młodzieży. W ramach wizyty odbyły się seminaria, w wyniku których ustalono:

- przygotowanie wspólnej anglojęzycznej publikacji
- udział polskiej strony w kongresie Rosyjskiego Towarzystwa Socjologicznego w Ufie (prezentacja wyników badań) – wrzesień 2012 r.
- propozycję przygotowania aplikacji projektu międzynarodowego, która zaowocowała udziałem w przygotowaniu wniosku 7 Programu Ramowego UE z zakresu strategii edukacyjnych zwiększających konkurencyjność UE.

Węgry

Współpraca z Węgrami opiera się na wymianie dwustronnej od wielu lat. W wyniku umów pomiędzy IRWiR PAN i Instytutem Ekonomiki Rolnictwa Węgierskiej Akademii Nauk wizytę w Budapeszcie odbył prof. dr hab. Leszek Klank, reprezentujący Zakład Ekonomii Wsi w IRWiR PAN. Głównym celem jego pobytu na Węgrzech było zapoznanie się z aktualnymi decyzjami i polityką Węgier w obrębie wsi i rolnictwa oraz zebranie informacji o rozwoju rolnictwa w Europie wg danych FAO. Natomiast 12 września 2011 r. w Warszawie Prof. Ivan Benet z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa Węgierskiej Akademii Nauk uczestniczył w międzynarodowej konferencji pt. „20 lat reform w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach”, podczas której wygłosił referat na temat przemian i reform wsi oraz rolnictwa węgierskiego w ostatnich 20 latach.

Rumunia

W roku 2011 r. IRWiR PAN kontynuował z Institute of Agricultural Economics Rumuńskiej Akademii Nauk (RAN) w Bukareszcie realizację tematu naukowego w ramach wymiany dwustronnej pt. „Rozwój obszarów wiejskich w Nowych Krajach Członkowskich po wstąpieniu do Unii Europejskiej – oczekiwane i nieoczekiwane efekty zmian”. 12 września 2011 r. w Warszawie Prof. Filon Toderoiu i Dr Marius Voicilas wzięli udział w międzynarodowej konferencji pt. „20 lat reform w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach” i wygłosili referat na temat przemian i reform wsi oraz rolnictwa rumuńskiego w ostatnich 20 latach. W efekcie spotkań w Warszawie, do których doszło pomiędzy naukowcami obydwu Instytutów, w grudniu 2011 r. z wizytą badawczą – tym razem do Bukaresztu – udała się prof. dr hab. Krystyna Szafraniec, Kierownik Zakładu Socjologii Młodzieży i Edukacji w IRWiR PAN. Głównym celem wyjazdu było rozwinięcie dotychczasowych badań dotyczących sytuacji młodzieży wywodzącej się z terenów wiejskich w krajach post-komunistycznych.

Współpraca zagraniczna z pozostałymi krajami przebiegała na zasadach indywidualnych (Australia, Finlandia, Niemcy, Francja). Do krajów, z którymi Instytut współpracował na zasadzie udziału w projektach międzynarodowych i innych przedsięwzięciach naukowych (tj. konferencjach, wymianie naukowej, wizytach studyjnych) należały m.in.: Włochy, Niemcy, Hiszpania, Szwecja, Wielka Brytania, Francja, Belgia,

Brazylia. Na szczególną uwagę zasługuje współpraca IRWiR PAN z krajami spoza UE, do których należą Chiny, Australia i Rosja.

Ad. 5)

W roku 2011 naukowcy IRWiR brali udział w stypendiach, wizytach badawczych w renomowanych ośrodkach i na uczelniach europejskich. Dr hab. Katarzyna Zawalińska uczestniczyła w wizycie badawczej w Institute for Prospective Technological Studies w Sewilli oraz na Uniwersytecie w Helsinkach, co było związane z realizacją 7. Ramowego Projektu UE „CAPRI-RD”.

Dr Sylwia Michalska uzyskała miesięczne stypendium badawcze rządu francuskiego. W instytucji goszczącej – Centre d'études des mondes russe, caucasien et centre-européen kontynuowała prace w projekcie finansowanym przez Francuską Narodową Agencję Badawczą (Action locale et développement territorial en Europe centrale ALDETEC) oraz badania związane własnym grantem badawczym. Dr Adam Czarnecki reprezentował IRWiR na Uniwersytecie w Cagliari (Wydział Ekonomii i Badań Społecznych) podczas miesięcznego pobytu badawczego w ramach wizyty studyjnej PAN, gdzie oprócz prowadzonych badań nad lokalnym rozwojem społeczno-ekonomicznym obszarów wiejskich we Włoszech wygłosił referat pt. "Rural entrepreneurship in the region of Green Lungs of Poland".

Ad. 6)

W związku z udziałem w międzynarodowych konferencjach, spotkaniach eksperckich oraz konsultacjach na szczeblu UE naukowcy IRWiR PAN uczestniczyli m. in.:

- w konferencji Europejskiej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich, która odbyła się 8-9 marca 2011 r. w Brukseli;
- na zaproszenie European Landowner's Organization (ELO) – w konferencji pt. "Refocusing security on food and nature – CAP renewal for better farming", która odbyła się 14-16 marca 2011 r. w Brukseli;
- w Zebraniach Plenarnych Europejskiej Fundacji Nauki, które odbyły się 11-12 maja 2011 r. w Wilnie oraz 18-20 października 2011 r. w Strasburgu;
- w międzynarodowym kongresie organizowanym przez European Association of Agricultural Economists, który odbył się 30 sierpnia- 2 września 2011 r. w Zurychu;
- w międzynarodowym workshopie finansowanym z ramienia Europejskiej Fundacji Nauki organizowanym przez Department of Human Movement and Sport Science, University of Rome Foro Italico (14-17 września 2011 r.) w Rzymie;
- w konferencji pt. "Monitoring and Evaluation for CAP post 2013", organizowanej przez Komisję Europejską 20-21 września 2011 r. w Brukseli;
- w panelu dyskusyjnym w Parlamencie Europejskim podczas posiedzenia tamtejszej Komisji ds. Rozwoju Wsi i Rolnictwa pt. „CAP reform through analytical lenses”, 19 grudnia 2011 r. w Brukseli.

VI. SEMINARIA OGÓLNOKRAJOWE W IRWiR PAN W 2011 ROKU

Raz w miesiącu Instytut organizuje seminaria ogólnoinstytutowe, na których spotykają się pracownicy naukowcy z całego kraju, zajmujący się problemami rozwoju wsi. Często w tych spotkaniach uczestniczą również osoby spoza środowiska naukowego, pracownicy ministerstw, agencji, organizacji międzynarodowych i pozarządowych. Celem tych seminariów jest integracja rozproszonego środowiska naukowego, zajmującego się problematyką wiejską i dyskusja nad prowadzonymi w Instytucie badaniami. Referentami,

oprócz pracowników naukowych Instytutu, są zapraszane uznane w Polsce autorytety naukowe a także osoby z praktyki gospodarczej. Są to jedyne seminaria w kraju, które w sposób multidyscyplinarny omawiają poszczególne zagadnienia przedstawiane przez referentów.

Data	Referent (ci)	Tytuł
17 stycznia 2011	Prof. dr hab. Jerzy Wilkin Dr hab. Katarzyna Zawalińska Dr Artur Boltromiuk	Kształtowanie się nowego paradygmatu polityki rolnej w Unii Europejskiej Modelowanie wielofunkcyjności rolnictwa: osiągnięcia i możliwości aplikacyjne Efekty zewnętrzne produkcji rolnej i ich internalizacja – wymiar środowiskowy
7 lutego 2011	Prof. dr hab. Barbara Kutkowska	Przestrzenne zróżnicowanie wsparcia unijnego obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego
28 lutego 2011	Sesja sprawozdawcza za rok 2010	Program w załączeniu
14 marca 2011	Mgr Kinga Boenning	Wspieranie oddolnego rozwoju. Wkład Collective Action Theory do analizy programu LEADER
4 kwietnia 2011	Mgr Ruta Śpiewak	Mieszkańcy wsi wobec nowego paradygmatu rozwoju wiejskiego – studium przypadku
9 maja 2011	Dr Dominika Milczarek-Andrzejewska	Rola małych gospodarstw rolnych we współczesnych łańcuchach żywnościowych
6 czerwca 2011	Dr Anna Kłoczko-Gajewska	Kapitał społeczny a efekty gospodarowania rolników indywidualnych
7 listopada 2011	Dr Jan Falkowski	Konkurencja na scenie politycznej a polityka gospodarcza: przykład protekcjonizmu handlowego w sektorze rolno-spożywczym
14 listopada 2011	prof. Borys Frumkin i prof. Olga Frołowa z Rosyjskiej Akademii Nauk	Bieżąca sytuacja w rolnictwie Rosji
5 grudnia 2011	Prof. dr hab. Maria Halamska	Społeczna kondycja polskiej wsi. Struktura, kapitały i społeczeństwo obywatelskie w I dekadzie XXI wieku

Sprawozdanie opracowali:

Prof. dr hab. Andrzej Rosner – Dyrektor IRWiR PAN

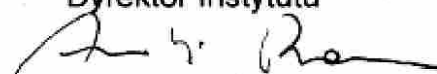
Dr hab. Katarzyna Zawalińska – z-ca dyrektora ds. naukowych IRWiR PAN

Dr Mirosław Drygas – z-ca dyrektora ds. ogólnych IRWiR PAN

Romualda Grams, mgr Jan Caliński, mgr Zofia Śliwowska – Dział Organizacyjny IRWiR PAN

Mgr Katarzyna Drożdżel – Dział Projektów Naukowych

Dyrektor Instytutu

Prof. dr hab. Andrzej Rosner

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk

zaprasza

na **SESJĘ SPRAWOZDAWCZĄ**,

która odbędzie się 28 lutego 2011 r. (poniedziałek)
w Warszawie, ul. Nowy Świat 72 (Pałac Staszica)
w Sali Marii Skłodowskiej-Curie (I piętro, pok. 126)
Początek sesji godz. 10:30

PROGRAM SESJI

Część I

10:30- 10:40	Wprowadzenie	Prof. dr hab. Andrzej ROSNER
10:40- 11:00	Aktorzy rozwoju wiejskiego	Prof. dr hab. Maria HALAMSKA
11:00- 11:20	Fundusze Unii Europejskiej jako czynnik rozwoju stymulujący rozwój jednostek samorządu terytorialnego	Prof. dr hab. Barbara KUTKOWSKA
11:20- 11:40	Koszty transakcyjne pozyskiwania wsparcia unijnego dla polskiej wsi i rolnictwa – na przykładzie ARiMR	Dr Mirosław DRYGAS
11:40- 12:00	Dyskusja	
12:00- 12:30	Przerwa na kawę (biblioteka IRWiR PAN, II piętro, sala nr 204)	

Część II

12:30- 12:50	Wielozawodowość rodzin rolniczych w Polsce – zjawisko trwałe czy przejściowe?	Dr Marta BŁĄD
12:50- 13:10	Gospodarowanie ziemią rolniczą wokół dużego miasta na przykładzie wsi podkrakowskich	Prof. dr hab. Wiesław MUSIAŁ
13:10- 13:30	Podstawowe megatrendy w rolnictwie światowym	Prof. dr hab. Leszek KLANK
13:30- 13:50	Dyskusja	
13:50- 14:00	Zamknięcie konferencji	

A N E K S

WYNIKI DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ – 2011 (stan na 01.03.2012)
(Rozporządzenie MNiSW z dnia 25 maja 2010 roku – Dz. U. z 2010, Nr 93, poz. 599, załącznik nr 2)

PUBLIKACJE RECENZOWANE

1. Publikacja w czasopiśmie wyróżnionym w Journal Citation Reports (JCR) – od 13 do 40 pkt

Lp.	Czasopismo	Lp. art.	Autor (autorzy)	Tytuł artykułu, rok, tom, str.	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
BRAK PUBLIKACJI						
Razem (1)						0,0

2. Publikacja w czasopiśmie wyróżnionym w ERIH (European Reference Index for the Humanities) – 10, 15, 20 pkt

Lp.	Czasopismo	Lp. art.	Autor (autorzy)	Tytuł artykułu, rok, tom, str.	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
BRAK PUBLIKACJI						
Razem (2)						0,0

3. Publikacja w recenzowanym czasopiśmie krajowym lub zagranicznym wymienionym w wykazie ministra, o którym mowa w § 4 ust. 4 pkt. 2 rozporządzenia – od 1 do 9 pkt

Lp.	Czasopismo	Lp. art.	Autor (autorzy)	Tytuł artykułu, rok, tom, str.	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Acta Scientiarum Polonorum: Oeconomia	1.1	Wiesław Musiał, Wojewodzie T.	Conditions and assessment of adequacy of supporting agriculture in Polish Carpathian mountains. 2011.	1/1	9
2.	Logistyka	2.1	Wacław Szymanowski	Infrastruktura logistyczna jako czynnik przyszłego ładu przestrzennego obszarów wiejskich w Polsce. Nr 4/2011.	1/1	9
3.	Krakowskie Studia Małopolskie	3.1	Artur Bołtromiuk, Marek Kłodziński	Dylematy rozwojowe gmin wiejskich objętych siecią ekologiczną Natura 2000. Nr 15/2011, s. 53-75.	2/2	6
4.	Kultura i Edukacja	4.1	Krystyna Szafraniec	Bezradnością można się zarazić. Nr 3 (82) 2011, s. 210-213.	1/1	9
5.	Polish Journal of Agronomy	5.1	Józef Kania, Mirosław Drygas, Barbara Kutkowska, Julian Kalinowski	System transferu wiedzy dla sektora rolno-spożywczego – oczekiwane kierunki rozwoju. No. 7/2011, s. 22-28.	4/3	6
6.	Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu	6.1	Agnieszka Sompolska-Rzechuła, Michał Świtłyk	Klasyfikacja uczelni wyższych w Polsce pod względem efektywności kształcenia – ujęcie dynamiczne. Nr 166/2011, s. 668-679.	2/1	9
7.	Rocznik Lubuski	7.1	Krystyna Szafraniec	Raz jeszcze o społecznej roli młodego pokolenia. Konteksty lokalne i globalne. 2011, tom 37, cz.2.	1/1	9
8.	Roczniki Naukowe SERiA	8.1	Marek Kłodziński	Europejska sieć ekologiczna „Natura 2000” jako czynnik rozwoju obszarów wiejskich. 2011, tom XIII, zeszyt 4, s. 69-72.	1/1	6
9.	Studia KPZK	9.1	Andrzej Rosner	Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich a pożądane kierunki ich rozwoju. 2011, tom CXXXIII, s. 27-42.	1/1	9
		9.2	Izabella Bukraba-Rylska	Polska wieś: w poszukiwaniu brakującego punktu widzenia. 2011, tom CXXXIII, 67-87.	1/1	9
		9.3	Andrzej Rosner	Zróżnicowanie zaludnienia obszarów wiejskich w Polsce. 2011, tom CXXXVIII, s. 125-140.	1/1	9
		9.4	Izabella Bukraba-Rylska	Dziedzictwo kulturowe elementem rozwoju wsi. 2011, tom CXXXVIII, s. 141-160.	1/1	9
10.	Wieś i Rolnictwo	10.1	Katarzyna Zawalińska	Wnioski i rekomendacje wynikające z badań pracowników IRWiR PAN w 2010 roku. Nr 1 (150) 2011, s. 9-27.	1/1	9
		10.2	Jerzy Wilkin	Przyszłość wspólnej polityki rolnej po 2013 roku – próba podsumowania dyskusji. Nr 1 (150) 2011, s. 28-36.	1/1	9
		10.3	Maria Halamka	Wiejskość jako kategoria socjologiczna. Nr 1 (150) 2011, s. 37-54.	1/1	9
10.	Wieś i Rolnictwo	10.4	Izabella Frenkel	Przemiany demograficzne na wsi w latach 2006-2009. Nr 1 (150) 2011, s. 55-74.	1/1	9

		10.5	Izabella Bukraba-Rylska	Wartość „Wartości niczego”. Nr 1 (150) 2011, s. 162-165.	1/1	9
		10.6	Marek Kłodziński	Kondycja ekonomiczna sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009 a problemy rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej. Nr 2 (151) 2011, s. 9-29.	1/1	9
		10.7	Mirosław Drygas	Koszty transakcyjne ponoszone przez ARiMR na pozyskanie wsparcia unijnego dla polskiej wsi i rolnictwa w latach 2004-2010. Nr 2 (151) 2011, s. 42-58.	1/1	9
		10.8	Monika Stanny	Typologia wiejskich obszarów peryferyjnych pod względem anatomii struktury społeczno-gospodarczej. Nr 2 (151) 2011, s. 59-75.	1/1	9
		10.9	Barbara Kutkowska, Henryk Łabędzki, Mirosław Struś	Modele rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich na przykładzie Dolnego Śląska. Nr 2 (151) 2011, s. 76-98.	3/1	9
		10.10	Izabella Bukraba-Rylska	Duch kapitalizmu, czyli <i>spiritus flat ubi vult</i> . Nr 2 (151) 2011, s. 164-167.	1/1	9
		10.11	Maria Wieruszewska	Recenzja książki „Ja regionalista. Refleksje, stanowiska, komentarze” pod redakcją Damiana Kasprzyka. Nr 2 (151) 2011, s. 173-177.	1/1	9
		10.12	Katarzyna Zawalińska	Recenzja książki Andrzeja Czyżewskiego i Agnieszki Poczty-Wajdy „polityka rolna w warunkach globalizacji. Doświadczenia GATT/WTO”.	1/1	9
		10.13	Włodzimierz Dzun, Mirosława Tereszczuk	Rolnictwo Ukrainy w procesie przemian systemowych. Nr 3 (152) 2011, s. 49-66.	2/1	9
		10.14	Iwona Nurzyńska	Rola instytucji w procesie promowania i rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich. Nr 3 (152) 2011, s. 106-126.	1/1	9
		10.15	Barbara Kutkowska, Mirosław Struś	Wykorzystanie funduszy strukturalnych UE do realizacji celów rozwojowych na przykładzie wybranych gmin Dolnego Śląska. Nr 3 (152) 2011, s. 156-181.	2/1	9
		10.16	Izabella Bukraba-Rylska	W stronę rolnictwa nowoczesnego, czyli... chłopskiego. Nr 3 (152) 2011, s. 200-204.	1/1	9
		10.17	Jan Górecki	Recenzja książki Karoliny Pawlak i Walentego Poczty „Międzynarodowy handel rolny, teorie, konkurencyjność, scenariusze rozwoju”. Nr 3 (152) 2011, s. 205-206.	1/1	9
		10.18	Maria Halamska	Aktualne wyzwania stojące przed polską wsią i rolnictwem. Nr 4 (153) 2011, s. 23-26.	1/1	9
		10.19	Jerzy Wilkin	Wielofunkcyjność wsi i rolnictwa a rozwój zrównoważony. Nr 4 (153) 2011, s. 27-40.	1/1	9
		10.20	Maria Halamska	Sceny rozwoju lokalnego w Polsce: dekoracje i aktorzy. Nr 4 (153) 2011, s. 103-121.	1/1	9
		10.21	Sylwia Michalska, Karolina Zajda	Trajektorie wykorzystania zasobów lokalnych w procesie rozwoju partnerstw terytorialnych. „Case study” lokalnych grup działania „Dolina Karpia” oraz „Kraina Rawki”. Nr 4 (153) 2011, s. 123-138.	2/1	9
		10.22	Barbara Fedyszak-Radziejowska	Rola drobnych gospodarstw rolnych w budowie kapitału społecznego na wsi. Nr 4 (153) 2011, s. 139-156.	1/1	9
		10.23	Jan Górecki	Jubileuszowy raport UNPD o poziomie życia ludności świata. Nr 4 (153) 2011, s. 219-223.	1/1	9
		10.24	Jerzy Wilkin	Warsaw Declaration – ważna inicjatywa akademickich instytucji europejskich w sprawie udziału Unii Europejskiej w zaspokajaniu potrzeb żywnościowych świata. Nr 4 (153) 2011, s. 224-227.	1/1	9
11.	Zagadnienia Ekonomiki Rolnej	11.1	Michał Świtłyk	Efektywność polskiego rolnictwa w latach 1998-2009. Nr 4/2011, s. 59-75.	1/1	9
12.	Zeszyty Naukowe ZUT SERiA: Oeconomia	12.1	Wiesław Musiał	Pola konfliktów interesów ekonomicznych i ekologicznych w rozwoju obszarów wiejskich Karpat Polskich. 2011.	1/1	6
CZASOPISMO ZAGRANICZNE (ADRES REDAKCJI POZA POLSKĄ) NIEPOSIADAJĄCE IF (IMPACT FACTOR) OPUBLIKOWANEGO PRZEZ JOURNAL CITATION REPORTS WYDAWANE W JĘZYKU ANGIELSKIM						
13.	Agricultural Economics and Rural Development	13.1	Mirosław Drygas	European Union's Agriculture as Part of the Solution to Global Challenges. Romanian Academy 2011, year VIII, No. 1, s. 109-116.	1/1	2
CZASOPISMO ZAGRANICZNE (ADRES REDAKCJI POZA POLSKĄ) NIEPOSIADAJĄCE IF (IMPACT FACTOR) OPUBLIKOWANEGO PRZEZ JOURNAL CITATION REPORTS WYDAWANE W INNYM JĘZYKU NIŻ ANGIELSKI						
BRAK PUBLIKACJI						
Razem (3)						332,0

4. Redaktor naczelny, będący pracownikiem ocenianej jednostki – otrzymuje podwójną liczbę punktów, ile przypisano danemu czasopismu w wykazie ministra, o którym mowa w § 4 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia (punkty otrzymuje jednostka za cały okres)

Lp.	Wydawca	Lp. art.	Redaktor (redaktorzy)	Tytuł czasopisma, rok, tom, str.	Liczba redaktorów/ liczba redaktorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	1.1	Jan Górecki	Wieś i Rolnictwo. Nr 1 (150) 2011, s. 186.	1/1	18
		1.2		Wieś i Rolnictwo. Nr 2 (151) 2011, s. 200.	1/1	
		1.3		Wieś i Rolnictwo. Nr 3 (152) 2011, s. 226.	1/1	
		1.4		Wieś i Rolnictwo. Nr 4 (153) 2011, s. 254.	1/1	
					Razem (4)	18,0
OGÓŁEM PUBLIKACJE RECENZOWANE (1+2+3+4)						350,0

MONOGRAFIE NAUKOWE

1. Autorstwo monografii lub podręcznika akademickiego w języku angielskim, a w przypadku nauk filologicznych – w języku właściwym dla danej dyscypliny – 24 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	1.1	Krystyna Szafraniec	Youth 2011. Poland. Warszawa 2011, s. 413.	1/1	24
					Razem (1)	24,0

2. Autorstwo monografii lub podręcznika akademickiego w języku innym niż angielski, a w przypadku nauk filologicznych – w języku innym niż właściwy dla danej dyscypliny – 12 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	1.1	Monika Stanny, Adam Czamecki	Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich Zielonych Płuc Polski. Próba analizy empirycznej. Warszawa 2011, s. 251.	2/2	12
		1.2	Iwona Nurzyńska	Fundusze Unii Europejskiej a system finansowania inwestycji ze środków publicznych w Polsce. Warszawa 2011, s. 230.	1/1	12
		1.3	Marta Błąd	Wielozawodowość w rodzinach rolniczych. Przyczyny, uwarunkowania i tendencje rozwoju. Warszawa 2011, s. 244.	1/1	12
					Razem (2)	36,0

3. Autorstwo rozdziału w monografii lub podręczniku akademickim w języku angielskim, a w przypadku nauk filologicznych w języku właściwym dla danej dyscypliny – 7 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Oficina Naukowa	1.1	Izabella Bukraba-Rylska	The Scientific Construction of Local Others in Poland. [w:] Europe Discourses from the Frontier. 2011, 185-214.	1/1	7
					Razem (3)	7,0

4. Autorstwo rozdziału w monografii lub podręczniku akademickim w języku innym niż angielski, a w przypadku nauk filologicznych w języku innym niż właściwy dla danej dyscypliny – 3 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	CEKIN/IRWiR PAN	1.1	Monika Stanny	Wiejski rynek pracy oraz aktywność zawodowa mieszkańców wsi. [w:] Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Warszawa 2011, s. 11-32.	1/1	3
		1.2	Krzysztof Wasielewski	System kształcenia rolniczego – stan i perspektywy. [w:] Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Warszawa 2011, s. 33-55.	1/1	3

1.	CEKIN/IRWiR PAN	1.3	Jarosław Domalewski	Charakterystyki społeczne, środowiskowe i edukacyjne uczniów – w poszukiwaniu specyfiki szkół rolniczych w Polsce. [w:] Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Warszawa 2011, s. 57-71.	1/1	3
		1.4	Jarosław Domalewski, Krzysztof Wasielewski	Kompetencje kluczowe uczniów szkół rolniczych w zakresie przedsiębiorczości i inicjatywności. [w:] Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Warszawa 2011, s. 73-119.	2/2	3
		1.5	Jarosław Domalewski	Plany i dążenia życiowe a przedsiębiorczość i inicjatywność uczniów szkół rolniczych. [w:] Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Warszawa 2011, s. 121-138.	1/1	3
		1.6	Ryszard Kamiński	Kapitał społeczny uczniów szkół rolniczych. [w:] Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Warszawa 2011, s. 11-32.	1/1	3
Łączna liczba punktów za rozdziały w monografii dla IRWiR PAN (1.1 – 1.6)						12
2.	Forum Debaty Publicznej	2.1	Mirosław Drygas	Przedsiębiorczość na tle zmian społecznych na wsi, sposoby wzmacniania pozycji rolnika w łańcuchu żywnościowym. [w:] Potencjał obszarów wiejskich szansą rozwoju. Stan i perspektywy polskiego rolnictwa. Spała 2011, s. 21-35.	1/1	3
3.	Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych	3.1	Jarosław Domalewski	Podstawy metodologiczne badań. [w:] Diagnoza stanu i barier modernizacji oferty edukacyjnej w województwie podlaskim. 2011, s. 8-16.	1/1	3
		3.2	Krzysztof Wasielewski	Motywy podjęcia nauki w szkole, plany i aspiracje edukacyjno zawodowe uczniów szkół zawodowych. [w:] Diagnoza stanu i barier modernizacji oferty edukacyjnej w województwie podlaskim. 2011, s. 28-44.	1/1	3
		3.3	Jarosław Domalewski	Ocena systemu jakości kształcenia zawodowego. [w:] Diagnoza stanu i barier modernizacji oferty edukacyjnej w województwie podlaskim. 2011, s. 45-59.	1/1	3
		3.4	Krzysztof Wasielewski	Modułowy system kształcenia i potwierdzania kwalifikacji w badaniach ilościowych i jakościowych. [w:] Diagnoza stanu i barier modernizacji oferty edukacyjnej w województwie podlaskim. 2011, s. 64-77.	1/1	3
		3.5	Jarosław Domalewski	Dualny system kształcenia jako czynnik zwiększający praktyczne umiejętności uczniów szkół zawodowych. [w:] Diagnoza stanu i barier modernizacji oferty edukacyjnej w województwie podlaskim. 2011, s. 78-95.	1/1	3
Łączna liczba punktów za rozdziały w monografii dla IRWiR PAN (3.1 – 3.5)						12
4.	Instytut Finansów Akademii Finansów	4.1	Leszek Klank	Finanse jednostek samorządu terytorialnego w 2010 roku. [w:] Raport o stanie finansowym państwa w 2010 roku. Warszawa 2011, s. 73-90.	1/1	3
5.	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	5.1	Katarzyna Zawalińska	Wpływ WPR na rozwój gospodarczy regionów Polski. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 15-38.	1/1	3
		5.2	Maria Halamska	Spoleczna kondycja polskiej wsi. Struktura, kapitały i społeczeństwo obywatelskie w I. dekadzie XXI wieku. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 39-55.	1/1	3
		5.3	Jarosław Domalewski	System edukacji a aspiracje i kariery szkolne młodzieży wiejskiej – między kontynuacją a zmianą. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 57-79.	1/1	3
		5.4	Izabella Frenkel	Zatrudnienie i bezrobocie na wsi w latach 2006-2009. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 81-101.	1/1	3
		5.5	Monika Stanny	Perspektywy przemian demograficznych i społeczno-zawodowych ludności wiejskiej i ich implikacje. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 103-124.	1/1	3
		5.6	Włodzimierz Dzun	Przemiany strukturalne w rolnictwie. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 125-153.	1/1	3
		5.7	Andrzej Rosner	Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 155-174.	1/1	3
		5.8	Krzysztof Heffner	Problemy zagospodarowania przestrzeni wiejskiej. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 175-194.	1/1	3
		5.9	Marek Kłodziński	Polityka rozwoju obszarów cennych przyrodniczo. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 195-217.	1/1	3
		5.10	Izabella Bukraba-Rylska	Dziedzictwo kulturowe jako czynnik rozwoju obszarów wiejskich. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 219-238.	1/1	3

	Institut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	5.11	Mirosław Drygas, Iwona Nurzyńska	Perspektywy i kierunki zmian Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej po 2013 roku. [w:] Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategie, koncepcje polityki. Warszawa 20011, s. 239-262.	2/2	3
Łączna liczba punktów za rozdziały w monografii dla IRWiR PAN (5.1 – 5.11)						12
	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	5.12	Artur Boltromiuk	Koncepcja metody i organizacja badań. [w:] Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 11-40.	1/1	3
		5.13	Monika Stanny	Zróżnicowanie przestrzenne poziomu komponentów zrównoważonego rozwoju na obszarach wiejskich Zielonych Płuc Polski. [w:] Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 41-59.	1/1	3
		5.14	Adam Czamecki, Artur Boltromiuk	Charakterystyka badanych gmin objętych siecią Natura 2000. [w:] Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 97-139.	2/2	3
		5.15	Barbara Perepeczko	Świadomość ekologiczna mieszkańców i ich postawy proekologiczne. [w:] Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 187-211.	1/1	3
		5.16	Marek Kłodziński	Rozwój pozarolniczej przedsiębiorczości wiejskiej. [w:] Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 213-239.	1/1	3
		5.17	Adam Czamecki	Perspektywy rozwoju obszarów wiejskich objętych siecią Natura 2000 w opinii lokalnych przedsiębiorców. [w:] Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 241-268.	1/1	3
		5.18	Artur Boltromiuk	Realizacja funkcji turystycznej na obszarach sieci Natura 2000. [w:] Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 269-291.	1/1	3
Łączna liczba punktów za rozdziały w monografii dla IRWiR PAN (5.12 – 5.18)						12
	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	5.19	Artur Boltromiuk	Zrównoważony rozwój wsi i rolnictwa w kontekście Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 77-103.	1/1	3
		5.20	Dorota Klepacka	Działania na rzecz rozwoju obszarów Natura 2000. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 131-148.	1/1	3
		5.21	Marek Kłodziński	Czynniki sprzyjające i ograniczające rozwój terenów wiejskich Zielonych Płuc Polski. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 195-212.	1/1	3
		5.22	Adam Czamecki	Rola małych miast w rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 213-242.	1/1	3
		5.23	Adam Czamecki	„Drugie domy” jako element współczesnej przestrzeni wiejskiej Zielonych Płuc Polski. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 277-298.	1/1	3
		5.24	Marek Kłodziński	Potrzeba strategicznego planowania rozwoju gmin wiejskich. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 319-335.	1/1	3
		5.25	Barbara Perepeczko	Edukacja ekologiczna: dokumenty, badania, refleksje. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 337-358.	1/1	3
		5.26	Artur Boltromiuk	Koncepcja systemu publicznego wsparcia rolnictwa na obszarach europejskiej sieci ekologicznej. [w:] Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 359-397.	1/1	3
Łączna liczba punktów za rozdziały w monografii dla IRWiR PAN (5.19 – 5.26)						12
	Institut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	5.27	Krystian Heffner, Adam Czamecki	Zjawisko <i>drugich domów</i> w ujęciu teoretycznym. [w:] Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich. Warszawa 2011, s. 13-35.	2/2	3

	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	5.28	Krystian Heffner	Znaczenie <i>drugich domów</i> w rozwoju obszarów wiejskich. Założenia badawcze, cele, hipotezy, obszar badania. [w:] <i>Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich</i> . Warszawa 2011, s. 37-43.	1/1	3
		5.29	Izabella Frenkel	<i>Drugie domy</i> w badaniach GUS. [w:] <i>Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich</i> . Warszawa 2011, s. 45-67.	1/1	3
		5.30	Krystian Heffner	Zakres i zróżnicowanie przestrzenne zjawiska <i>drugich domów</i> . [w:] <i>Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich</i> . Warszawa 2011, s. 69-87.	1/1	3
		5.31	Krystian Heffner, Adam Czamecki	Wpływ zjawiska <i>drugich domów</i> na rozwój obszarów wiejskich. [w:] <i>Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich</i> . Warszawa 2011, s. 131-161.	1/1	3
Łączna liczba punktów za rozdziały w monografii dla IRWiR PAN (5.27 – 5.31)						12
6.	Narodowe Centrum Kultury	6.1	Izabella Bukraba-Rylska, Wojciech Józef Burszta	W Polsce lokalnej. Między uczestnictwem w kulturze a praktykami kulturowymi. [w:] <i>Stan i zróżnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce</i> . Warszawa 2011, s. 15-52.	2/1	3
7.	Ośrodek Myśli Politycznej	7.1	Barbara Fedyszak- Radziejowska	Wspólna Polityka Rolna UE – co i jak zmieniać po 2013 roku? [w:] <i>Bezplodny sojusz? Polska i Czechi w Unii Europejskiej</i> . Kraków 2011, s. 179-194.	1/1	3
8.	Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR	8.1	Maria Halamska	Wprowadzenie. Wieś w wielodyscyplinarnym oglądzie. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 11-28.	1/1	3
		8.2	Krystian Heffner	Wieś jako przedmiot badań w gospodarce przestrzennej. Procesy zagospodarowania przestrzeni wiejskiej w Polsce. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 49-72.	1/1	3
		8.3	Adam Czamecki	O niewątpliwych korzyściach rozwoju wielofunkcyjnego. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 80-96.	1/1	3
		8.4	Monika Stanny	Wieś jako przedmiot badań demograficznych. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 97-116.	1/1	3
		8.5	Jerzy Wilkin	Jak zapewnić rozwój wsi w warunkach zmniejszającej się roli rolnictwa. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 117-138.	1/1	3
		8.6	Maria Wieruszewska	Wieś antropologów. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 169-186.	1/1	3
		8.7	Krystyna Szafraniec	W poszukiwaniu mentalnej specyfiki wiejskiej młodzieży. Perspektywa socjologicznej psychologii społecznej. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 187-208.	1/1	3
		8.8	Maria Halamska	Wieś jako przedmiot badań naukowych. [w:] <i>Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku</i> . Warszawa 2011, s. 225-249.	1/1	3
Łączna liczba punktów za rozdziały w monografii dla IRWiR PAN (8.1 – 8.8)						12
	Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR	8.9	Izabella Bukraba-Rylska	Kapitał społeczny wsi w świetle badań nad programem Leader. [w:] <i>Między interwencją a interakcją. Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich</i> . Warszawa 2011, s. 12-33.	1/1	3
		8.10	Maria Wieruszewska	Zarządzanie programem Leader z perspektywy kapitału społecznego. Założenia, działania, efekty – próba ewaluacji jakościowej. [w:] <i>Między interwencją a interakcją. Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich</i> . Warszawa 2011, s. 34-64.	1/1	3
		8.11	Ryszard Kamiński	Oddolnie czy odgómie – jak program Leader wpływa na społeczności wiejskie. [w:] <i>Między interwencją a interakcją. Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich</i> . Warszawa 2011, s. 65-81.	1/1	3
9.	Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie- Sklodowskiej	9.1	Izabella Bukraba-Rylska	Mała i wielka tradycja w dobie globalizacji, czyli o bytach organoleptycznych i inteligijnych. [w:] <i>Tradycja w kontekstach społecznych</i> . Lublin 2011, tom 3, s. 85-98.	1/1	3
10.	Uniwersytet Szczeciński	10.1	Adam Czamecki	Czynniki determinujące zrównoważony rozwój obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. [w:] <i>Trendy i wyzwania zrównoważonego rozwoju</i> . Szczecin 2011, s. 233-253.	1/1	3
Razem (4)						111,0

5. Redaktor naczelny wieloautorskiej monografii, podręcznika akademickiego lub serii wydawniczej – 5 pkt
(język angielski, a w przypadku nauk filologicznych język właściwy dla danej dyscypliny), 3 pkt (inny język)

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Redaktor (redaktorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba redaktorów/ liczba redaktorów z jedn.	Liczba pkt
1.	CEKIN/IRWiR PAN	1.1	Jarosław Domałewski	Zadania i funkcje szkół rolniczych w Polsce. Warszawa 2011, s. 166.	1/1	3
2.	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN – seria: Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa	2.1	Iwona Nurzyńska, Mirosław Drygas	Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategię, koncepcje polityki. Warszawa 2011, s. 282.	2/2	3
		2.2	Artur Boltromiuk	Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000 w świetle badań empirycznych. Warszawa 2011, s. 383.	1/1	3
		2.3	Artur Boltromiuk, Marek Kłodziński	Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski. Warszawa 2011, s. 420.	2/2	3
		2.4	Krzysztof Heffner, Adam Czamecki	Drugie domy w rozwoju obszarów wiejskich. Warszawa 2011, s. 13-35.	2/2	3
			Andrzej Rosner <i>(redaktor naczelny serii wydawniczej)</i>	Prace zbiorowe poz. 2.1 –2.4	1/1	3
3.	Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR	3.1	Maria Halamska	Wieś jako przedmiot badań naukowych na początku XXI wieku. Warszawa 2011, s. 250.	1/1	3
		3.2	Izabella Bukraba-Rylska	Między interwencją a interakcją. Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich. Warszawa 2011, s. 220.	1/1	3
4.	Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej	4.1	Monika Stanny	Przemiany demograficzno-społeczne na Pomorzu – ujęcie przestrzenne. Koszalin 2011, s. 154.	1/1	3
Razem (5)						27,0
OGÓLEM MONOGRAFIE NAUKOWE I PODRĘCZNIKI AKADEMICKIE (1+2+3+4+5)						205,0